

ÚZEMIE SLOBODY
A IMAGINÁCIE

„Ešte stále si myslím, že kniha je nenahraditeľná, ale už v tomto presvedčení nie som taký striktný. Dnes sa mi zdá aj internet nenahraditeľný. No najmä si myslím, že nič z ľudskej invencie nie je proti niečomu inému.“

O tvorbe pre deti hovorí na strane 11 Daniel HEVIER

KNIŽNÁ
REVUE

www.litcentrum.sk

Z OBSAHU

- 04 Urs WIDMER: Milenec mojej matky
05 Paula SABOLOVÁ: Blcha v cirkuse
Táňa KELEOVÁ-VASILKOVÁ: Klamstvá
Luboš BLAHA: Späť k Marxovi?
Marián GRUPAČ: Luxus
Juraj ŠEBO: Normálne 70. roky
08 Jean-Paul SARTRE: Múr
09 Rozhovor s maďarským spisovateľom Jánosom HÁYOM
10 Komorné kníhkupectvo ADKA
12 Rozhovor s prozaičkou Veronikou ŠIKULOVOU

NAJPREDÁVANEJŠIE KNIHY

SMIŽANSKÁ ANNA, KNÍHKUPECTVO SB
ŠAFÁRIKOVO NÁMESTIE, 052 01 SPIŠSKÁ NOVÁ VES
TEL.: 053/442 2151

Slovenské:

1. E. Farkašová: Čas na ticho – VSSS
2. R. Sloboda: Krv – Vydavateľstvo Slovart
3. M. Čarňanský: Malé životy – VSSS

Zahraničné:

1. M. Largo: Velikáni v moci démonů – Volvox Globator
2. N. Chomsky: Čo povieme, to platí – VSSS
3. L. F. Céline: Cesta do hlbín noci – Agora

KNÍHKUPECTVO LUBICA
ZÁMOCKÁ 1, 901 01 MALACKY
TEL.: 034/772 6734

Slovenské:

1. D. Dán: Mucha – Vydavateľstvo Slovart
2. T. Keleová-Vasilková: Klamstvá – Ikar
3. J. Banáš: Zastavte Dubčeka! – Ikar

Zahraničné:

1. R. Cook: Agónia – Ikar
2. S. Meyerová: Úsvit – Tatran
3. L. J. Smithová: Upírske denníky – Fragment

KNÍHKUPECTVO SLOVENSKÝ SPISOVATEL
LAURINSKÁ 2, 813 67 BRATISLAVA
TEL.: 02/54433760

Slovenské:

1. K. Gillerová: Miluj ma navždy – Slovenský spisovateľ
2. D. Dán: Mucha – Vydavateľstvo Slovart
3. T. Keleová-Vasilková: Klamstvá – Ikar

Zahraničné:

1. M. Conelly: Temná ozvena – Vydavateľstvo Slovart
2. D. a F. Francis: Džokej v talári – Slovenský spisovateľ
3. D. Silva: Tichý zabijak – Slovenský spisovateľ

CENA NADÁCIE TATRA BANKY 2009

Laureátom Hlavnej ceny 2009 za literatúru sa stal Pavol RANKOV za román *Stalo sa prvého septembra (alebo inokedy)*.

Držiteľom ocenenia Mladý tvorca 2009 za literatúru je Peter PAVLAC za divadelnú hru *Červená princezná*.

VYDAVATELIA, NEZABUDNITE
PRIHLÁSIŤ KNIŽKY DO SÚŤAŽÍ

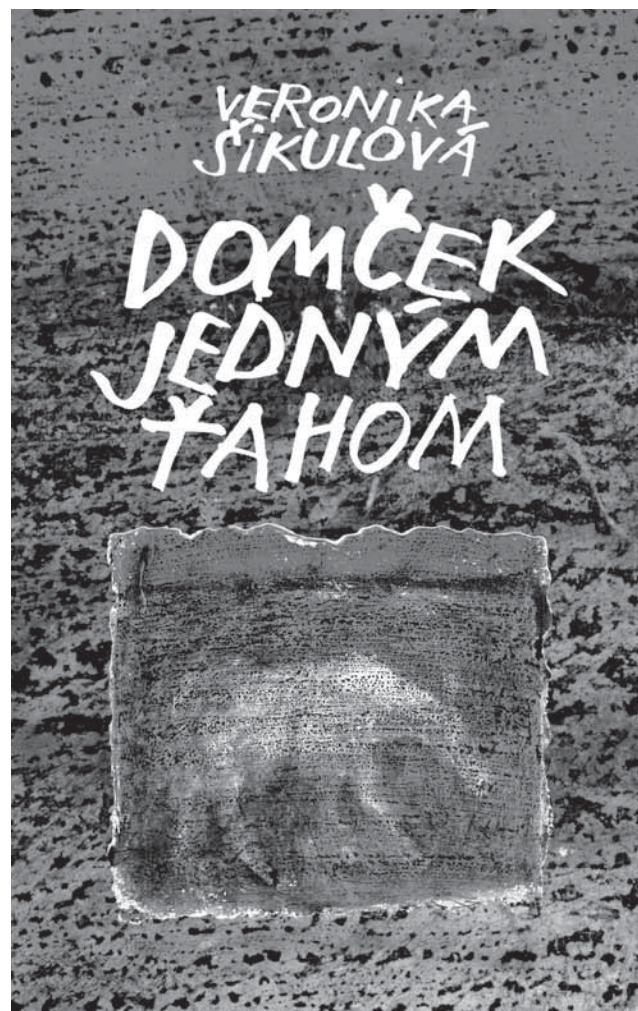
CENA JÁNA HOLLÉHO ZA UMELECKÝ PREKLAD
do 15. januára 2010

CENA MATEJA BELA ZA ODBORNÝ PREKLAD
do 31. januára 2010

Viac na www.litfond.sk.

NAJKRAJŠIE KNIHY SLOVENSKA 2009
do 31. januára 2010

Viac na www.bibiana.sk.

VEČNÝ TMEL BYTIA

Pred rokom, 11. januára, dotýklo srdce nášho veľkého básnika Milana Rúfusa. Časť z neho nám tu však veľkoryso nechal. Naplnené pokorou, múdrosťou a láskou.

*Láska sa na nič nepýta.
Láska buď je, buď nie je.*

*A času zvoní kopytá.
A ona sa im smeje.*

*A plynie, plynie potichu
ako tá voda riečna.*

*A niet v nej miesta pre pýchu,
lebo je dcérou Večna.*

*Láska sa noci nebojí.
Svietia jej hviezdne roje
A v nepokojnom pokoji
verne si koná svoje.*

Zo zbierky Ako stopy v snehu, Slovenský spisovateľ 2009

Veronika Šikulová

Domček jedným ťahom

Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2009

Jednou z postáv poviedkovej knižky Veroniky Šikulovej *Domček jedným ťahom* je trojjediný Vinco, Pustaj alebo mŕtvý tато, ktorý je vnútri domčeka ako ovečka v debničke z Malého princa. Hneď na prvej strane knihy sa od autorky dozvedáme, že: „všetky postavy v tejto knižke som ja“, teda je aj Vinco, aj Pustaj, aj mŕtvý tато, rovnako ako je sestra Agáta a mama, manžel a deti, kôň, koza, sliepka či mocná voňavka Poisson, po francúzsky ryba.

Ale najprenikavejší zo všetkého je Vinco (spisovateľkin otec Vincent Šikula). V každej vete autorka zachytáva svet, ktorý by videl jej otec, keby sa naň díval jej očami. Pustaj v nej je zasadený ako obrovský strom, ktorému prirastajú letokruhy, vyživované navzájom poprepájaným vnútorným životom i svetom. „Milovala otca, zomrel. Potom si kúpila dom s obrovskou záhradou. Stále kutre v zemi. Akoby ho v nej chcela nájsť.“

Ústrednou podprahovou témou rozprávania je neprítomný otec, ktorý sa sprítomňuje v každom obraze akoby bol jeho neviditeľným svedkom. Pretože „odkedy umrel otec, cíti sa sama, zo dňa na deň viac“, keď berie do ruky papier a pero, pýta sa sama seba, či „nie je každý text vlastne nekrológom?“, keď berie do ruky kosu, chce sa z tej smrti „vykosiť“. Musí to robiť, lebo „odkedy zomrel otec, všetci najako ozleli. Aj ja. Zostarla a zoškaredla som“. *Domček jedným ťahom* je ako ex libris, prikreslovaný na „útenky, papiere aj papieriky (namiesto poznámok pod čiarou alebo na okraj)“, ale aj domčekom, kresleným v jej psycho-duchovnom priestore na ktoromkoľvek mieste a kedykoľvek, ak by hrozilo čokoľvek z ktorejkoľvek strany. Je to azylový dom, najvnútornejší domov, aj miesto, podobné spovednici v každej poviedke-spovedke. Lebo Verona to robí často: „Doma si položí hlavu na čistý hárok papiera (kráčajme s dobou – recyklovaného) a ako by potrebovala rozbeh (alebo na zahriatie), nakreslí asi dvadsať domčekov jedným ťahom, akoby znášala nejaké kajúcne vajcia.“ Je to ako šifra vchodu a východu, ktorú, ak by neboli po ruke papier a pero, stačí na-

kresliť myslou či prstom do psycho-duchovného priestoru. A všetko je odrazu na svojom mieste, pripravené sa zrodiť.

Knihu som prečítala za víkend a bola by som čítala ďalej a ďalej akoby som sa ocitla v prúde rieky, ktorá keď vplynie do mora, neprestane byť riekou a svojou sladkou vodou pláva kdesi pod nepreniknuteľným slaným pohyblivým kontinentom. Vnútri knihy akoby zostávalo čosi hermeticky otvorené a zároveň zatvorené, domček v domčeku, a je ním bytostný rozhovor. Autorka píše: „Celý život ju sužovalo, že sa nevie pohovárať s otcom. Celý jeden zo svojich vykurvených životov by dala za jeden jediný rozhovor s ním. Otec zomrel, nič ju tu nedrží. Možno kvôli rozhovoru by sa vrátila. Keď dospela, pochopila, že kľúč od dverí, ktoré pred ňou ostali zatvorené, nosil tatko. Milovala ho.“ Možno je bytostným rozhovorom sumár všetkého, čo je v nás: od DNA po vnútorný hlas toho, koho sme milovali, ozývajúci sa spoza krvi.

Nie vždy nám býva dopriate byť obdarovanými bytostným rozhovorom od toho, koho milujeme. Napokon zostanú iba dve podstatné veci. Prvou je, či sme boli milovaní. Druhou, či sme mali bytostný rozhovor s niekým, koho sme milovali. Veronikina kniha hovorí o tom, že otec ju miloval. Ale bytostný rozhovor s ním sa neuskutočnil. Všetky poviedky v knihe sú monologizovanou verziou dialógu s mŕtvym otcom, ktorý sa začal ešte v detstve, plnom vylomenín, napríklad pod šapitó cirkusu Humberto, na ceste do Bratislavy, na kúpalisku či po opakovaných rátniach schodov hudobnej školy, kde hrával a učil hrať aj on, Pustaj. S rozprávkovým Pustajom z Dobšinského má spoločné to, že sa sprítomňuje aj po smrti.

Zdalo by sa, že Šikulovej texty sú smrteľne vážne, ale spôsobom spracovania stoja oboma nohami na zemi. Majstrovským narábaním s jazykom vzniká chagallovský pocit krídlatej radosti zo života a sveta, ustavičná akčnosť, kumulujúca sa do šťastia, napriek všetkému.

Niekedy prehodnocujeme celý život cez jediný orgasmus. Inokedy cez jedinou smrť.

Dana Podracká

ZRKADLÍME

Oveľa optimistickéjšie dopadol román *Stalo sa prvého septembra*, ktorého autorovi dala Tatra banka hlavnú cenu. Aj tu jasám opatrne len preto, lebo román vyšiel už roku 2008 a ocenili ho až v roku deviatkovom. Nič to však nemení na veci, že je to jeden z najčítavejších románov slovenskej literatúry bez toho, aby zlavil z literárnej kvality. Kedyś Harry Potter priviedol deti celého sveta opäť ku knihám. Groteskné stredoeurópske tragizité v rokoch 1938 až 1968 v *Stalo sa prvého septembra* privedie, verím tomu, k čítaniu zas veľa dospelých Slovákov. Ale najväčšie ocenenie sa slovenskému umeniu v roku deviatky dostalo vo Veľkej Británii. Tam vydali trilógiu *Rivers of Babylon*, sprevádzanú nadšenými kritikami anglických renomovaných denníkov. A tu jasám opatrne tiež len preto, lebo sú to knihy napísané pred desaťročím...

Viliam Klimáček,
Pravda, 21. 12. 2009

KDE BOLO

- **Kníhkupectvo Artforum v Bratislave** – prezentácia knihy Henryho Davida THOREAU *Štyri eseje* – 4. decembra.
- **Krajská knižnica v Žiline** – prezentácia knihy Kataríny MIKOLÁŠOVEJ *Odvážny Brusko* – 11. decembra
- **Galéria Michalský dvor v Bratislave** – prezentácia knihy Barbory Kardošovej *Sladko v ústach* – 14. decembra
- **Reštaurácia Ali Baba v Bratislave** – prezentácia knihy *Arabský svet. Iná planéta?* – 16. decembra
- **T-klub v Martine** – prezentácia knihy Mariána GRUPAČA *Luxus* – 17. decembra
- **Kaviareň Groteska v Poprade** – prezentácia knihy Gabriely ALEXOVEJ *Trojka* – 17. decembra
- **Kysucká knižnica v Čadci** – krst knihy Jozefa MARCA *Blaženkin rok* – 17. decembra
- **České centrum v Bratislave** – stretnutie pri knihe *Česko-slovenský Dualóg* – 18. decembra
- **Jazz Clube Armstrong v Hlohovci** – beseda s Pavlom RANKOVOM – 18. decembra
- **Karpatská Perla v Šenkviaciach** – prezentáciu knihy Fedora MALÍKA *100 najlepších slovenských vín 2009* – 21. decembra
- **Klub SNM na Fajnorovom nábreží v Bratislave** – prezentácia knihy Kornela FÖLDVÁRIHO *O detektívke* – 22. decembra

BIBIANA, medzinárodný dom umenia pre deti, je hlavným usporiadateľom súťaže

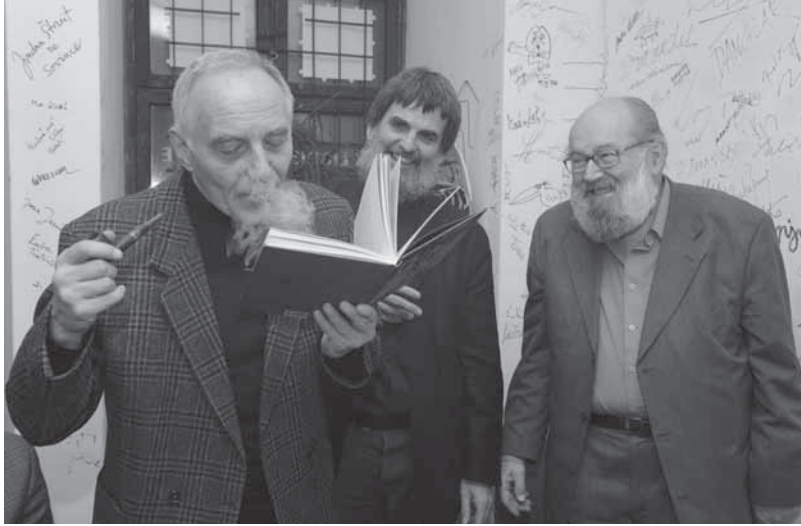
Najkrajšie knihy Slovenska 2009

spolu s Ministerstvom kultúry SR, Ministerstvom školstva SR, Slovenskou národnou knižnicou a Zväzom polygrafie na Slovensku.

V súťaži sa hodnotí výtvarná a grafická stránka knih, ako aj úroveň ich polygrafického spracovania. Knihy z produkcie roku 2009 môžete prihlásiť do súťaže, ak pošlete do 31. 1. 2010 bezchybný výtlačok knihy spolu s kompletne vyplnenou prihláškou na adresu:

BIBIANA
Panská 41
815 39 Bratislava
s označením súťaže NKS 2009.
Prihlášku a štatút nájdete na internetovej stránke BIBIANY (www.bibiana.sk) alebo požiadajte Sekretariát NKS o jej zaslanie. Viac informácií poskytnie Eva Cíferská, tel.: 02/54 41 84 88, fax: 02/54 43 53 66, e-mail: eva.ciferska@bibiana.sk

Po termíne uzávierky súťaže sekretariát knihy neprijíma (rozhodujúci je dátum poštovej pečiatky).

Kornel Földvári (vpravo) nazval účinkujúcich na slávnostnom uvedení knihy *Tri kostoly* medzi čitateľov „rýchle šípy“ a vo foglarovskom duchu sa niesol aj akt jej „zasvätenia“ do spolku náročných knihomoľov. Traja aktéri spriaznení okrem literatúry aj záľubou vo fajkách – Pavel Vilikovský, Daniel Pastirčák a Kornel Földvári – odmili knižku zo spoločnej „fajky mieru“ a vyjadrili želanie, aby sa vypredala rýchlejšie, než sa rozplynie dym, ktorým ju zahalili. Povestnú indiánsku skúposť na slovo zachovali autori tejto ekumenickej knihy Tomáš Janovic, Pavel Vilikovský, Milan Lasica a výtvarník Marek Ormandík. Nechali radšej hovoriť kňaza – Daniela Pastirčáka. Zrejme všetko, čo chceli povedať, vložili do chrámu slova, do spoločnej knižky, ktorú pri takomto ekumenickom stretnutí nazvali *Tri kostoly*. Knižku vydal Albert Marenčin vo svojom Vydavateľstve PT a medzi čitateľov ju za účasti autorov odprevadil z bratislavskej kaviarne Ex Café pri kníhkupectve Ex libris 8. decembra.

Foto Peter Procházka

K storočníci Margity Figuli

V seminárnej sále bratislavskej Univerzitnej knižnice pripravilo Informačné a dokumentačné stredisko UNESCO v spolupráci s knižnicou (9. decembra) prezentáciu nového knižného výberu z najznámejších próz Margity Figuli s témou lásky *Mámi ví dšok*. Publikáciu, v ktorej je zahrnuté aj 19. vydanie novely *Tri gaštanové kone*, zostavila k 100. výročiu narodenia autorky Anna FISCHEROVÁ-ŠEBESTOVÁ a vydala Matica slovenská v edícii Zlatá niť. Storočnica Margity Figuli (2. októbra 2009) je zapísaná v kalendári významných kultúrnych výročí UNESCO. Zostavovateľka a autorka doslovu objasnila koncepciu tohto výberu, ktorý je určený predovšetkým mladým čitateľom, každá z próz je síce o láske, ale každá zobrazuje vzťah ženy a muža z iného uhla pohľadu, rieši celkom iný problém. Na prezentácii sa zúčastnil aj jediný syn Margity Figuli Borislav ŠUSTER, ktorý poskytol do najnovšieho výberu nielen texty, ale aj bohatý fotoarchív. Mnohé z fotografií dokumentujúce autorkin spoločenský a rodinný život v prílohe na konci knihy dosiaľ neboli publikované. O interpretácii diela Margity Figuli v súčasnosti a najmä o jeho priblížení mladej generácii hovoril literárny vedec Viliam MARČOK. K jeho označeniu historického diela *Babylon* ako „feministického“ románu sa vyjadril literárny vedec Vladimír PETRÍK. Osobnými spomienkami na stretnutie s Margitou Figuli prispel do diskusie spisovateľ Ivan IZAKOVIČ. Slovenská kultúrna verejnosť si aspoň takto pripomenula tvorbu jednej z našich najvýznamnejších prozaičiek, len škoda, že v publiku nebola zastúpená generácia, pre ktorú je najnovšie vydanie výberu z jej diela určené.

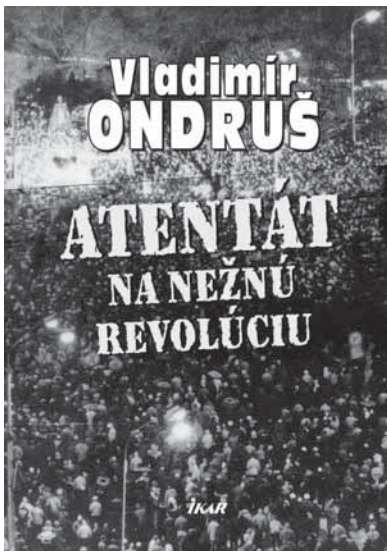
-báb-

Atentát na nežnú revolúciu

Medzinárodný deň ľudských práv si 10. decembra pripomenulo vydavateľstvo Ikar uvedením knihy Vladimíra ONDRUŠA, podpredsedu vlády Slovenskej republiky vo vláde „národného porozumenia“, *Atentát na nežnú*

pom Alena a Ivan Čermákovci. Vážnosť atmosféry uvoľnil moment, keď moderátor Matej Landl čítal ukážku, v ktorej práve Ján Budaj na zasadaní VPN povedal, že musí ísť do kotolne, a on sa práve objavil. Atmosféru odľahčil, ako vždy, aj Lubomír Feldek, ktorý navrhol autorovi, aby napísal aj knihu *Bol som švagrom Rudolfa Slobodu*, a spomenul príhodu zo života nášho skvelého prozaika spojenú s rodinou Ondrušovcov. Pravdou však je, že knižka *Atentát na nežnú revolúciu* je vážna. Ide o osobné spomienky na november 1989 človeka stojaceho uprostred hektického diania i pohľad na naše hľadanie viníkov za totalitný režim. Odkrýva záklisy politických rozhodnutí, prezentuje svoj pohľad na narábanie s dokumentmi z archívov Štátnej bezpečnosti v politickom zápase. Na otázku, prečo nazval knihu *Atentát na nežnú revolúciu*, Vladimír Ondruš pre internetový portál www.kniznyweb.sk povedal: „Lustrácie boli začiatkom rozkladu a konca hnutia VPN. Ale nielen hnutia. Lustrácie boli atentátom na celú nežnú revolúciu. Vrátilo sa zneužívanie moci, vrátila sa podzrievavosť a nedôvera“.

-bi-

revolúciu. Symbolickým štrnganím kľúčov ju spolu s krstným otcom Lubomírom Feldekom v bratislavskom kníhkupectve Svet knihy uvítali pozvaní aj náhodní hostia. Osobitú atmosféru dotvorili hudobným vstu-

Peter a Pavol v Artotéke

V piatok 11. decembra večer sa v Artotéke, v priestoroch Mestskej knižnice v Bratislave, prezentovali dve knihy poézie z Vydavateľstva DALi. Stretnutie s názvom Peter a Pavol a poézia uviedol riaditeľ knižnice Juraj Šebesta a moderoval ho Ján Cíger – ten sa postaral aj o krstovú tekutinu s príznačným názvom jankovica a rovnako sa postaral o to, aby sa neliala na knihy, ale pekne tradične do ľudí. Nielen jankovica mala svoje grády, ale podľa autorských recitácií a individuálnych názorov by ich mali mať aj knihy Petra Staríčka *Chodec* a Pavla Garana *Jednotlivec*.

Kým *Chodec* je debutom, *Jednotlivec* prichádza Garan k čitateľom už druhý raz. Moderátor autorov prekvapil trefnými otázkami či poznámkami. Pavol Garan je neoficiálne najvyšším básnikom na Slovensku a z rozhovoru vyplynulo, že poéziou si kráti rujné obdobie... Peter Staríček vymyslel pre svoju tvorbu termín *usedená poézia*, ktorý vysvetľuje jej neprvoplánovosť. Stretnutie malo aj napriek hojnému publiku komornú atmosféru, priliehavú k novým básnickým knihám, ktoré sa nevzdávajú na ceste za hľadaním tej podstatnej krásy. -mat-

Šľachtic architektúry

Prof. Štefana Šlachtu širšia slovenská verejnosť vníma možno až od roku 2006, keď sa stal hlavným architektom Bratislavy – a tá bratislavská možno aj (či len) preto, že mestskí poslanci sa mu doteraz neodhodlali prideliť kompetencie, ktoré patria k samozrejmej „výbave“ hlavných architektov iných svetových metropol. Keď som si zalistoval v novej Šlachtovej knižke *Architektúra – vec verejná* (Vydavateľstvo Spolku architektov Slovenska 2009), našiel som v článku *Takže River park?*, ktorý publikoval v roku 2003 aj toto: „Slovenskí architekti (pri architektonickom riešení dunajského nábrežia) boli postavení do ofsajdu. Dôležití sa stali politici, poslanci, štátna a verejná správa. Oni predali pozemky, vyberajú developera, schvalujú projekty. Pre mnohých z nich bol asi vždy dôležitejší obal než obsah. Najmä obal zahraničný. E. van Egeraat (víťaz medzinárodnej architektonickej súťaže na River park) a jeho investor J a T Global nám ukázali, ako to dnes pri presadzovaní architektonických myšlienok a zámerov treba robiť“.

Novú knižku medzi čitateľov uvie-

Anton Baláz

Povedky nielen o rybách

To najlepšie z Hannikera – aj tak by sa (parafrázujúc hudobné médiá) dal označiť výber poviedok *O rybách a iných vášňach* (Forza Music 2009). Takto zaradil najnovšiu – jubilejnú desiatu knihu Laca HANNIKERA (doteraz mu vyšlo osem kníh v slovenčine a dva české preklady) – moderátor Juraj Čurný. Stalo sa tak na jej decembrovom uvedení do života v replnenej kaviarni Cafe Diaz, ktorá je súčasťou bratislavskej knižnej

predajne Panta Rhei na Poštovej ulici. Laco Hanniker verejne poďakoval knižnej redaktorke vydavateľstva Forza Music Dagmar Kinčkovéj, ktorá vznik knihy nielen iniciovala, ale ju aj zostavila a pripravila na vydanie. Úlohy „krstného otca“ sa ujal dlhoročný autorov priateľ publicista Miloš Luknár.

Mimochodom, súčasťou pohostenia na tomto „krste“ neboli ryby, ale voňavé prasiatko. -eť-

Jubilejné Klamstvá

Táňa KELEOVÁ-VASILKOVÁ sa síce bráni označeniu „priekopníčka ženskej literatúry na Slovensku“, ale nepopiera, že je v tejto oblasti najpredávanejšou, teda najúspešnejšou, a zdá sa, že aj najusilovnejšou slovenskou autorkou. Veď kniha *Klamstvá* je už jej dvadsiatou, okrem debutu všetky vyšli v rokoch 1998–2009 vo vydavateľstve Ikar. Toto jubileum však odmietla osláviť „slávnostným krstom“. Namiesto toho ponúkla v knihe vlo-

ženú knižočku – prehľad o svojich doterajších knižných tituloch, ich oceneniach a predajnosti. O jubileu a radosti v našom živote (autorka zdôrazňuje: „V každučkem, aj v tom najvšednejšom dni sa nájde dôvod na tešenie.“) bola reč aj na predvianočnej besede, ktorú v rámci tradičných literárnych stretnutí v bratislavskej predajni Panta Rhei na Poštovej ulici kultivovane moderoval Jozef Dado Nagy. -eť-

Povedka 2010 a Báseň 2010

V nedeľu 13. decembra v Bratislave slávnostne odovzdali ceny Poviedka 2009 a Báseň 2009. Do 14. ročníka súťaže Poviedka Asseco 2010 sa môžete prihlásiť od 14. februára do 14. mája 2010. Vyhlásenie

výsledkov bude 14. augusta a slávnostné uvedenie zborníka najlepších prác 14. novembra 2010. V podobnom zajatí magického čísla štrnásť prebehne aj 2. ročník súťaže Báseň Asseco 2010.

Nevyužitie myšlienky

Mailovať sa naučia aj malé deti, ale milovať neučia ani univerzity tretieho veku.

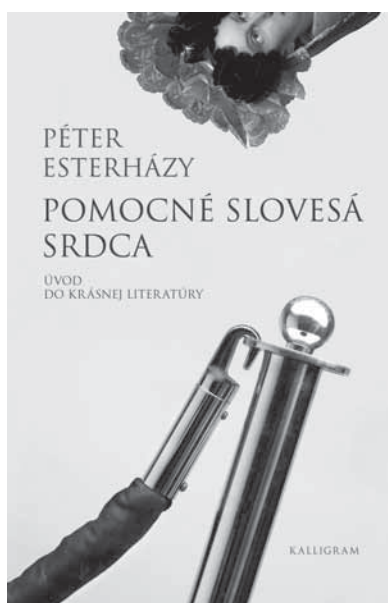
Péter Esterházy: Pomocné slovesá srdca / Úvod do krásnej literatúry Žiadne umenie

Bratislava, Kalligram 2009. Preklad Juliana Szolnokiová

Pétra Esterházyho, jedného z najväčších súčasných maďarských, v Európe uznávaných spisovateľov, už naša čitateľská verejnosť vďaka vydavateľstvu Kalligram pozná z prekladov jeho románov Harmonia caelestis a Opravené vydanie, teraz máme možnosť začítať sa do jeho ďalších dvoch, voľne na seba nadväzujúcich próz *Pomocné slovesá srdca* a *Žiadne umenie* (v origináli vyšli v odstupe viac ako dvadsiatich rokov, u nás vo výbornom preklade Juliany Szolnokiovej bez tohto odstupu). Domáca aj zahraničná (vrátane našej) literárna kritika venuje autorovi náležitú pozornosť, takže nie je ľahké pripísať k reflexii jeho tvorby novými myšlienkami. Ak sa o to predsa pokúsim, robím tak v presvedčení, že spôsob autorovho písania nielenže dáva čitateľom a čitateľkám rozsiahle pole interpretačných možností, ale že priam prizýva k rozmanitosti interpretácií...

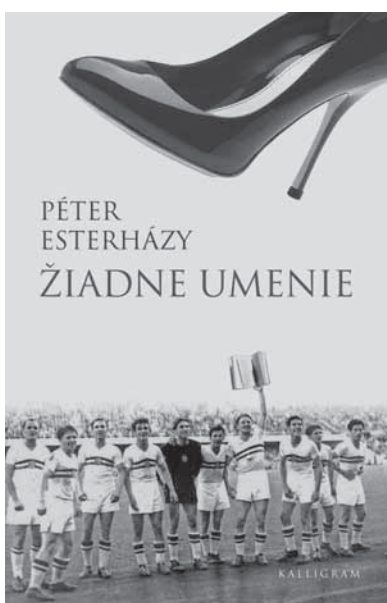
Dané je to okrem iného aj typom „príbehovosti“, ktorá charakterizuje autorove diela. Táto nesleduje vopred zadanú lineárnu trajektóriu s pevnými bodmi začiatku, centra a konca, ale je utkávaná ako textilie zo (zdanlivo náhodných) kúskov materiálu podľa (zdanlivo náhodného) vzoru. „Príbehovosť“ majúca svoju vlastnú chronológiu, utváraná ako sieť spájajúca časovo či priestorovo vzdialené body sprostredkujúcimi „okami“ a „uzlíkmi“, rozkrývajúca ich (spočiatku nevidenú) previazanosť. „Príbehovosť“ ako (občasny) labyrint rafinovane prepletených mikro-príbehov, metatextov a textov, dejov, pocitov. Protagonisti, udalosti, alebo aj spomienky sa vynárajú nečakane, opakujú sa v čiastočne pozmenených kontextoch a podobách, ich pozadím je autobiografickosť prelínajúca sa s autofikciou, opis reality s imagináciou. Chvilami akoby text bol prenechaný samoorganizácii, do istej miery sa vzdával usporiadanosťi, záväzných pravidiel a pretekal celkom samovoľne, ide však, ako sa nazdávam, o dômyselnú kompozíciu...

„Ontológia príbehu“ sa utvára priamo pred našimi očami, splietajú ju asociácie pocitov, dojmov, spomienok, priam akrobatické jazykové kreácie s hojnými metaforami, paraboly, oxymoronmi. Text pripomína pestrú mozaiku s (takmer) nepredvídateľnými subštruktúrami, jednotli-

vé „naračné toky“ (občas až riavy, nespútané a prekvapujúce), sa dotýkajú, stretávajú, aby sa vzápätí opäť rozchádzali, sledujúc svoje korytá, no ani tieto korytá nie sú pevné, nepriepustné, naopak, prúdy mikronarácií cez ne presakujú, vlievajú sa do paralelných aj vzdialených koryt... a to aj tých, v ktorých pretekajú texty iných autorov, v knihe *Pomocné slovesá srdca* sa to dokonca stalo stavebným princípom diela. Okrem tohto explicitného uvádzania textov od rôznych autorov nachádzame v prózach mnohé nepriame odvolania na diela svetovej či maďarskej literatúry, na osobnosti svetového či národného umenia, ako by autor nimi nenápadne zdôrazňoval kontinuitu a komplexnosť nielen umenia, ale aj ľudskej skúsenosti. Zdanlivo paradoxne práve v takejto spleti, v bohatej mnohovrstevnatosti, v rozkošatenosti môže mať literárny text nielen vzťah referencie k súčasnej alebo minulej realite (v tom zmysle sa stať aj dobovým dokumentom), ale zároveň vytvárať svoju novú literárnu realitu, nové univerzum, myslím, že v tomto zmysle sme oprávnení hovoriť o existencii takéhoto esterházyovského univerza...

Obe knihy ma oslovili najmä troma motívmi. Tým prvým je motív pamäti, zapamätaného, rozpamätávaného, či sa už ono dotýka privátneho alebo spoločenského času, jeho kľukaténí, napätí a kolízií. Fenomén pamäti je pre Esterházyho diela natoľko charakteristický, formotvorný a sujetotvorný, že odvažujem sa tvrdiť – ak

o Joyceovi či Woolfovej sa hovorí ako o autoroch zachytávajúcích „prúdy vedomia“, o Esterházym by sa mohlo hovoriť ako o autorovi stvárnňujúcim „prúdy pamäti“, pričom ono „zapamätané“ je situované do rôznych časov, priestorov, okolností, ba aj do rôznych postáv; neraz vzájomne protirečivé, no práve tým presvedčivé. Druhý motív súvisí s chápaním písania ako sebareprezentovania, s nanovo opakovanou, vždy trochu modifikovanou sebareflexiou a textovou sebareprezentáciou: s ustavičným zvnútorňovaním vonkajškovosti, s osciláciou medzi dvoma stranami hranice danej telom a mysľou píšuceho subjektu, resp. medzi telami a myslami viacerých subjektov, čím sa spružňuje, relativizuje vzťah medzi Ja a Ty, My a Oni...

Napokon tretím, pre mňa najzávažnejším, je motív vzťahu matky a syna. V literatúre býva častejšie prítomný matersko-dcérsky vzťah, či už v súlade s jeho vymedzením u Simone de Beauvoirovej alebo v kontra pozícii voči nemu. Týmto vzťahom stvárnňovaným spravidla autorkami (opierajúcimi sa aj o osobnú skúsenosť) zodpovedajú viaceré literárne obrazy otcovsko-synovských vzťahov, ktoré zase bývajú témou najmä mužských autorov. Oveľa menej je, nazdávam sa, diel z pera autorov, ktorých kľúčovou témou sú synovsko-materské vzťahy. Práve tento moment ma zaujal na oboch knihách Pétra Esterházyho; zobrazenie spôsobu, akým sa môže vyvíjať tento vzťah od detstva až po zrelosť dosp-

lost, ba počínajúcu starobu, a predovšetkým spôsob, akým autor stvárnňil završovanie matkinej životnej cesty, jej odchod, jeho vyrovnávanie sa s ním... Pre toho, kto nečítal tieto prózy, by možno znelo prekvapujúco a trochu znevažujúco, keby som povedala, že o matke a jej odchode rozpráva autor najmä cez futbal, cez spomienky na mamu fanúšičku, na ihrisko, kam chodievala ako na slávnosť a kam začala brávať aj svojho syna. Že nielen o jej živote a smrti, ale o živote a smrti iných a o ľudskom živote a smrti vôbec, sa v knihe hovorí len akoby mimochodom, napríklad pomedzi opisy slávnych futbalových zápasov, futbalovej techniky – najmä ofsajdu (ten bol častou témou rozhovorov s matkou), futbalového trávniku či lopty... Čaro oboch kníh spočíva však aj pre mňa – futbalovú analfabetku – v tejto dômyselnej kombinácii opisov futbalových stratégií a stratégií v každodennom živote (spolu s pohľadom na stratégie tvorby literárneho textu), s opismi umenia futbalu a umenia žiť (zomierať)... Esterházyho knihy sú presne o tom, či sa už hovorí o tele a duchu (duši), o láske v najrôznejších podobách, vášňach, o radosti a bolesti (fyzickej, psychickej), o počiatkoch a koncoch, o metafyzike a náboženstve, o realite a snoch, o maskulinite a femininite, o všetkom ľudskom, čo ľudskosť potvrdzuje, a aj o tom, čo ju popiera...

Ak som prv spomínala, že v autorových textoch sa prelínajú naračné toky, že v nich dochádza k nečakanej alternácii či fúzii zorných uhlov, subjektívnych pozícií, samých subjektov rozprávania, monológov s dialógmi (pričom matka je takmer vždy prítomná – ak nie inak, príznačným oslovením, s akým sa obracala na svojho syna), tak teraz dodám, že v závere *Žiadneho umenia* dochádza aj k prelínaniu dvoch odlišných príbehov o vzťahu syna k matke, o jej živote a smrti; radikálna, až šokujúca inakosť príbehu inej matky a iného syna je však celým kontextom relativizovaná, ľudské je u Esterházyho nesmierne diferencované a autor jeho rozmanité podoby a priori ani nenadhodnocuje, ani neodsudzuje, vie, že patria do súhrnu ľudského bytia a tak ich chápe... Myslím, že aj to patrí k veľkému umeniu.

Etela Farkašová

BIBLIOGLOSSÁR

Dick Francis – Felix Francis
DŽOKEJ V TALÁRI
Bratislava,
Slovenský spisovateľ 2009
Preklad Alexandra Ruppeltdtová

Majster detektívnych románov napísal nový bestseller spolu so synom Felixom. Hlavnou postavou príbehu je advokát Geoffrey, ktorý zároveň príležitostne preteká na vlastnom koni. Aj preto sa na neho obrátil kolega – profesionálny vrcholový džokej Steve, ktorého zatkli pre podozrenie z vraždy svojho súpera Scota. Pred Geffreym stojí náročná úloha – pátrať po skutočnom vrahovi, ale podľa utajených odkazov a následne rafinovaného prepadu na ulici by mal nechať zadržaného Steva odsúdiť a „robiť, čo sa mu povie“. Napriek vyhrážkam si prezrel miesto vraždy, Stevov dom, miestnu veterinárnu kliniku, hľadal súvislosti, väzby, vzťahy. Hoci predložené dôkazy ukazovali na zadržaného džokeja, advokát sa nevzdal. Nečakané zvraty v napínavom deji odkryli zákulisie nielen dostihového športu, ale aj súdnej siene. Prípady potvrdil, že konské dostihy sú obrovský biznis a ktokoľvek stojí v ceste za ziskom, je nepohodlný... V tomto detektívnom prípade pokus o zmarenie spravodlivosti vyhrážkami a zastrašovaním advokáta napokon viedol k jej naplneniu.

Richard Scarry
ZVEDAVÝ POČÍTAJKO
Bratislava, SPN – Mladé letá 2009
Preklad Magda Baloghová

Leporelo je určené najmenším počítateľom. Deti v ňom nájdu tenučkého Počítajka, ktorý predstaví kamaráta kocúrka, troch chlpatých, štyri lištičky, ďalej hasičov, kapelu, lietadlá až po desať padákov. Všetky pestré obrázky sú zamerané na poznávanie základných čísl od 1 po 10. S knižkou sa možno zhrať a zároveň sa učiť prvé číslce.

Elizabeth Buchanová
DRUHÁ MANŽELKA
Bratislava, Ikar 2009
Preklad Lucia Nižníková – Kollárová

Román, ktorý je voľným pokračovaním Pomsty ženy v zrelom veku, zobrazuje život Minthy, druhej manželky Nathana Llyoda. Ten pre ňu opustil svoju manželku Rose a dve deti. Hoci Nathan zbožňuje svoje malé dvojčky Felixu a Lucasa, nezabúda ani na – teraz už dospelé – deti z prvého manželstva. Minthy však Nathanova rodina neprijala a aj medzi priateľmi je stále v pozadí – za skvelou a úspešnou Rose. Keď Nathan po výpovedi z práce nečakane zomrie (navyše v byte bývalej manželky), zúfalstvo Minthy nemá hraníc. Ťažko znáša žiaľ a deťatá ju rozhodnutie v manželovom zväte, že Rose má dohliadať na malé dvojčky a v prípade úmrtia rodičov sa má stať ich poručníkom. Urovanie vzájomnej nevraživosti a hľadanie cesty k porozumeniu medzi Minthy a Rose je veľmi zložitá a vyžaduje si prekonanie ešte mnohých úskalí.

-lč-

KNIHA ROKA 2009

Stav k 22. decembru

Počet hlasov

KNIHA ROKA

1. O. Malý: Mocipánov služobník – Tribun EU	48
2. M. Kenda: Epidrámy a Epidraky – DAXE	35
3. B. Kortman: Sliach – Knižné centrum	27
4. J. Banáš: Zastavte Dubčekal – Ikar	20
5. B. Filan: Klimtov bozk – Vydavateľstvo Slovart	18

DEBUT ROKA

1. M. Tuma: Čaša plná lásky – Knižné centrum	31
2. I. Dobráková: Prvá smrť v rodine – Marenčin PT	16
3. G. Weissová: Diagnóza F 50 – Evitapress	12
4. D. Grúň: Manuál – Ars Poetica	9
5. V. Strýček: Bankrot. Chcete prežiť? – Perfekt	8

VYDAVATEĽSTVO ROKA

1. Ikar	37
2. Knižné centrum	36
3. DAXE	32
4. Slovenský spisovateľ	26
5. Vydavateľstvo Slovart	25

ANKETOVÝ LÍSTOK - KNIHA ROKA 2009

KNIŽNÁ REVUE

1. Na knihu roka navrhujem:

(autor; názov, vydavateľstvo)

2. Za debut roka navrhujem:

(autor; názov, vydavateľstvo)

3. Za vydavateľstvo roka navrhujem:

Meno a adresa odosielateľa:

(podpis)

Svoje hlasy do ankety KNIHA ROKA 2009 posielajte na anketových lístkoch, NIE NA XEROXOVÝCH KÓPIÁCH. Platné sú anketové lístky obsahujúce aspoň jednu odpoveď na jednu anketovú otázku, ktoré majú čitateľnú adresu odosielateľa s PSČ a vlastnoručným podpisom. Hlasy posielajte len knihám, ktoré vyšli v roku 2009. Uzávierka ankety je 15. marca 2010.

Vychádza

Urs Widmer: Milenec mojej matky

Dnes zomrel milenec mojej matky. Bol príšerne starý a ešte v čase smrti zdravý ako rybička. Zvalil sa na zem, práve keď naklonený nad dirigentským pultom obracal list partitúry Mozartovej *Symfónie g mol*. Keď ho našli, v mŕtvej ruke zvieral zdrap notového papiera s nástupom pre lesné rohy na začiatku pomalej vety. Raz matke povedal, že *Symfónia g mol* je to najkrajšie, čo kedy bolo skomponované. Čítal partitúry tak, ako iní ľudia čítajú knihy. Všetky, čo mu prišli pod ruku. Zaujímali ho však najmä nové veci. Až v pokročilom veku, tiahlo mu na deväťdesiat, sa ho zmocnil pocit znovu zakúsiť už prežitú, ale inak, v lúčoch vyhasínajúceho životodarného svetla. Vtedy si opäť prelistoval *Dona Giovanniho*, ktorého zhltol planúcim zrakom ako mladík, a tiež Haydnovo *Stvorenie*. Bol hudobník, dirigent. Tri dni pred smrťou dirigoval v Mestskej hale svoj posledný koncert. György Ligeti, Bartók, Conrad Beck. Matka ho celý život milovala. Neohalená ním, neodhalená nikým. O jej vášni nevedel nikto, nikdy nepovedala ani slovo. Keď však bola pri jazere sama, s dieťaťom v náručí, jej pery opakovali „Edwin!“. V tieni, uprostred krdla hlučných kačiek, hľadela na slnkom zaliaty opačný breh. „Edwin.“ Dirigent sa volal Edwin.

Bol dobrým dirigentom. A keď umieral, aj najbohatším občanom krajiny. Vlastnil široko – ďaleko najzväčnejšiu zbierku partitúr; list, ktorý roztrhol, keď vypustil dušu, bol originál. Bol väčšinovým vlastníkom akcií v konglomeráte spoločností, ktoré vyrábali a stále vyrábajú – predovšetkým – stroje. Lokomotívy, lode, ale aj tkáčske stavy a turbíny, najnovšie dokonca vysoko presné nástroje pre laserovú chirurgiu. Umelé klby, aj minikamery, ktoré možno krvným riečiskom vyslať až k srdcu, a to, čo cestou zaznamenajú, sa zobrazí na externej obrazovke. Sídlo firmy bolo, a dodnes je, na nižšie položené strane jazera, na tej, čo je odjakživa v tieni. Zatiaľ čo Edwin býval na slnečnej strane, v sídle s tridsiatimi, či dokonca päťdesiatimi izbami, žrebčincami, výbehmi pre psov, hostovskými i služobnými domčekmi v parku, kde rástli čínske borovice a sekoje, vysokánske stromy, v ich tieni sa zvykol prechádzať a pripravovať na ďalší koncert. Napríklad v Royal Albert Hall alebo v Glyndebourne. Za koncerty žiadal pompézne honoráre, nie že by mu išlo o peniaze, o ešte viac peňazí, ale pretože sa porovnával k Brunovi Walterovi a Ottovi Klempererovi. Žiadal rovnako vysoký honorár a dostal ho.

Kedysi, zamlada, bol chudobný ako kostolná myš. Býval v prenajatej izbe v priemyselnej štvrti, prekypoval ctižiadostou a neprebudeným talentom. Chodil po izbe, v mozgu víchrica, ani si nevšimol, že vŕža do lavórov a stoličiek, v hlave mu vírili divoké tóny, čo sa nechceli dať polapiť. Občas sa polial ľadovou vodou. Vo vreckách nosil notový papier a počas prechádzok, skôr sa podobali burcujúcim pochodom, si zapisoval útržky melódií, hoci noty sotva ovládal. Hra na klavír mu išla ešte horšie. Žil v hudbe, pre hudbu. Na tamojšie abonentské koncerty prichádzal cez prestávku, keď už navštevnikom nekontrolovali lístky a prví unavení melomani odchádzali domov. Sadal si práve na tieto uvoľnené miesta a odolával zdrvujúcim pohľadom svojich susedov. Takto si mohol vždy vypočúť aspoň druhú časť koncertov, aj tak to boli stále iba Brahms, Beethoven, Bruckner. Keďže nemal maturitu, dvere konzervatória boli preňho zatvorené. A tak chodil na hodiny k miestnemu skladateľovi, ktorý sa vzdal honoráru, keď mu Edwin vykreslil svoje pomery. Skladateľ však nepracoval pravidelne – pravdu povediac, pil – a vášnivo vyznával Richarda

Milenec mojej matky je predovšetkým príbeh o matke prerozprávanej z perspektívy jej syna. Román sa začína a končí zmienkou o smrti známeho švajčiarskeho dirigenta a hoci výrazne ovplyvnil život ženy v jeho tieni, autor sa o ňom zmieňuje iba okrajovo. Retrospektívne nás však oboznamuje s matkiným detstvom, jej despotickým otcom a jeho rodostromom až po mýtického predka – afrického leva. Smrť matky z nej urobila zo dňa na deň dospelú ženu, pravú ruku nielen v rodičovskej domácnosti, ale aj pre mladého talentovaného dirigenta a jeho orchester. Matka s ním prežije krátky románik, milenec ju však bez okolok opustí, oženi sa, urobí kariéru a zbohatne. Matku, naopak, vojna a hospodárska kríza pripraví o všetko. S manželom a dieťaťom sa vysťahuje z mesta a uchýli sa na vidiek. Pod oknami dirigentovho paláca však naďalej snívá o celkom inom živote – s iným mužom.

Wagnera a Richarda Straussa. Aj François Richarda mal radšej, než by si popravde zaslúžil. Jeho *Ruisseau Qui Cours Après Toy-Mesme* si pospevoval takmer na každej hodine a sám sa sprevádzal na klavíri mohutnými údermi oktávy, hoci originál si žiadal jemný hlas lutny. – Neskôr, oveľa neskôr mohol Edwin tento kúsok získať na jednej aukcii za babku. Spočiatku váhavo zvyšoval, ale napokon ho prenechal telnatému pánovi, ktorý sa veľmi potil a zastupoval J.-Paul-Getty-Foundation for Ancient Music. – Znovu sa chopil Gesualdovho diela, chvel sa nad zázrakmi Mozarta, vydržal Straussove dĺžky a čoskoro napísal svoje prvé vlastné dielo, dvojvetovú symfóniu, nad ktorou miestny skladateľ krútil hlavou. Keď opadla horúčka komponovania, učil sa hrať na klavíri. (V tom bol miestny skladateľ veľmi skúsený.) Nemohol však cvičiť – ako, veď predsa nemal klavír –, respektíve iba keď sa skladateľ opil a zaspal vo vedľajšej izbe. A tak ostal klaviristom, ktorému boli aj pomalé vety prirýchle. Na pokraji zúfalstva mu skladateľ jedného dňa ukázal, ako sa diriguje. Ako sa udáva správny takt, ako sa postupne zvolňuje tempo, ritardando, toto všetko. Poznal všetky pozície. Aj keď bol opitý, či práve vtedy, dokázal bez problémov ľavou rukou oddirigovať šesťdvetinový a pravou päťosminový takt. Edwin, na svoje vlastné prekvapenie, aj na údiv svojho učiteľa, zistil, že to dokáže tiež, takmer na prvý pokus. Okamžite vedel, že je predurčený stať sa dirigentom. Prepracoval sa – miestny skladateľ za klavírom nahrádzal orchester – dielom Johanna Sebastiana Bacha, Haydna a Mendelssohna, neskôr dokonca celým Debussy. Jeho interpretácia *Pelléa a Mélisandy* sa mu vydarila tak pôsobivo, až sa celý rozlútoštil, keď jedného dňa skladbu odohral so skutočným orchestrom, a neznela tak úžasne ako vtedy, v jeho hlave. Jedného slnečného letného rána mu učiteľ oznámil, že už sa od neho – od neho! – nemá čo naučiť. Objal ho. Edwin odišiel. Neotočil sa a nevidel miestneho skladateľa stáť v okne, s jednou rukou pripravenou na pozdrav a s fľaškou v druhej. – Pohvizdoval si. Hoci stále nevedel komponovať a na klavír hral ešte stále mizerné; keď však čítal partitúru, počul a v dirigovaní sa už vyznal. – Na živobytie – štúdium ho predsa nič nestálo – si zaraboval úmývaním vykladov, obľuhovaním v záhradnej reštaurácii alebo triedením listov na hlavnej pošte.

Edwin chudobný, moja matka však bohatá: tak to bolo na začiatku. Zmenilo sa to až neskôr. To sa Edwin topil v peniazoch a matka, krehké skalisko, čoraz častejšie vyslovovala obavy, že raz skončí v chudobinci. – Mladá matka, oslnivá kráska, sa rozplynula ako sen. Dlhé nohy v topánkach na vysokých opätkoch, vážny výraz, čierne oči, plné pery, kožušina okolo ramien a klobúk veľký ako koleso voza, spod ktorého vykúkala kučeravá hriva. Vedľa nej poskakoval ratlík. – Počas abonentského koncertu sedela vedľa svojho otca, na matkinom mieste – tá zomrela, keď bola moja matka v puberte –, úchvatne mladá medzi všetkými tými šedivými abonentmi, čo tu vyesádzali ako mŕtvoly. Ani jej vlastný otec v tej chvíli nevyzeral práve najživšie a zakaždým, koncert sa poriadne ani nezačal, mala matka nutkanie nahlas kričať. Prebudiť mŕtvych. – Jej otec vyzeral ako starý Verdi, len s mäsitými perami, *Traviatu* skutočne nadovšetko miloval, a bol vicedirektorom práve tých strojární, ktoré neskôr – až tak oveľa neskôr to zase nebolo! – pripadli Edwinovi. Ten by si predtým nikdy nedovolil svoju matku osloviť. A keby to predsa len urobil, pozrela by sa a ešte počas pohľadu by naňho úplne zabudla. V tom čase. – Niekedy ho po očku pozorovala zo svojho balkóna, keď po prestávke hľadal voľné miesto v hľadisku, mladý muž v chatrnom obleku, bezradný a cieľavedomý. Nič viac si vtedy nepomyslela.

Raz sa ako päť či šesťročná hrala na chodbe s bábikami – dávala im lekcie slušného správania –, vtom sa otvorili dvere na pracovni, stál

v nich otec s blúčiacimi očami, perami stiahnutými do úzkej čiarky a s bradou vystrčenou ako lopata. Touto bradou ju vyzval do útrobov miestnosti. Malá matka roztrasená vstúpila, zastala pred veľkým písacím stolom na koberci, do ktorého sa jej zaborili bosé nohy, za stolom sa do výšky týčil otec a zaclaňal okno. Vokolo tmavé knihy, tlmené lampy s perlovými strapcami, mramorové hlavy gréckeho Dia a Apolóna, skúmavky, terarium, kde sa presušovali škorpióny a križiaky. Otec stál a mlčal, oči upreté na ňu a hľadel a hľadel, až konečne prehovoril, ústa sa mu však neotvorili: „Nikto ťa nechce! Nikto! A to pre tvoje maniere!“ takmer kričal. „Choď do svojej izby!“ rozkázal. „Nech ťa nevidím!“ – On a jeho manželka chceli odcestovať do Milána. Dobrý hotel, vybrané jedlo, chutné vína, možno aj *Traviata* v Scale, či aspoň *Tosca*. Nikto sa ale na tých pár dní nechcel malej matky ujať, ani jedna z tiet, sesterníc, krstných mám, priateľiek. „Tamúť? Nikdy!“ Dokonca ani Alma, s ktorou sa rozprávali iba v nevyhnutných prípadoch, nebola ochotná matku postrážiť. Pre jej maniere. Rodičia ostali doma. – Matka odišla do svojej izby. So suchými očami stála pred oknom a sama seba sa pýtala, aké boli jej maniere. Že ju dokonca ani vlastný otec a matka nechceli. – Ani neskôr nikdy neplakala. Oči mala také vyschnuté, až to bolelo.

Alebo, keď mala šesť či osem a nechcela zjesť jedlo naložené na tanieri. Špenát, karfiol či inú zdravú zeleninu. Jogurt!, pripravený slúžkou, niekedy aj vlastnoručne mamičkou. Vtedy otec vyžadoval, aby pojedla všetko do posledného kúska. Aj keby to malo trvať tri dni, rok. Často sedávala sama v izbe so stiahnutým žalúdkom, jogurt pred sebou. Nemohla prehltnúť ani sústo. Pri ďalšom jedle nebola hodná otcovho pohľadu, kým s chladnokrvným pôžitkom jedol svoj steak. Napoly nedojedený jogurt bol stále pred ňou na stole. Pleseň nebola pre deti jedovatá. – Jeden jediný raz sa ho pokúsila za chrbtom vylikať do vazy. Otec, vševéduci, tam strčil ruku, ukázal jej ukazovák zamazaný od jogurtu a mlčky si ho utrel do servítky. A už mala pred sebou ďalší. – Chodila do škôlky, potom do školy: ak do polhodiny po jej skončení neprišla domov, otec zamkol bránu. Tak tam stála, zvonila a kričala, dokým otec neotvoril v bráne okienko, malý zamrežovaný štvorec, spoza ktorého vyzeral ako väzenský dozorca, z nejakého dôvodu vo vnútri cely, zatiaľ čo väzeň stál vonku a modlil o povolenie vstúpiť dnu. Pokojne a zreteľne jej vysvetlil, že sa oneskorila, a teda bude musieť počkať, kým sa brána opäť neotvorí, niekedy neskôr, rozhodne však nie teraz. Nech sa podakuje svojim manierom. – Raz, daný limit práve uplynul – nie, vskutku sa o minútu oneskorila – a otec zamkol bránu, hoci už utekala cez predzáhradku. Neskoro bolo neskoro. A tak sedela pred dverami na schodoch a pozorovala veвериčku na borovici, ako skáče z vetvy na vetvu. Jej maniere, jej maniere, čo boli jej maniere?

Možno jej maniere vyjadrovalo, že často zmeravene postávala v kúte, zahľadená dovnútra, so zatatými päsťami a spaľujúcou horúčavou v mozgu. Vtedy takmer nedýchala, občas vzdychla. Navonok bola ako mŕtva, v jej vnútri horel horúci plameň. Nič nepočula, nič nevidela. Mohli ju odniesť ako kus dreva, ako rakvu a ani by si to nevšimla. Keby ju však v tomto horúčkovitom kŕči niekto vyrušil, od hanby by zomrela. Od ľaku, od viny. Preto striehla na čo i len najmenšie šustnutie v dome, vrznutie dverí, kroky na schodoch, na každý šuchot a praskot. S istotou vedela, že jej tajomstvo nikto nikdy neodhalil. – (A pritom sa neraz strnulo dívala cez rodičov a oni sa ju neodvážili budieť.) – V jej vnútri bol svet plný lesku a svetla, lesk, obilné lány, cesty rozbiehajúce sa do diaľok. Motýle a svätajóanske mušky. Jazdci z daleka. Vstupovala aj do seba samej a videla sa poskakovať, robiť mlynské kolesá a výskať. Mala na sebe rozkošné šatočky, stuhy, biele topánky, slamený klobúk s kvetmi nevädzi. Všetci ju mi-

lovali, áno, bola miláčikom všetkých. Nebývala kráľovnou, iba málokedy, práve naopak, v skromnosti sa jej nikto nevyrovnal, s najväčšími chudákmi sa o všetko delila. Ponechávala si len to, čo skutočne potrebovala. Samozrejme, ponika a posteľ s baldachýnom. Často plakávala s ostatnými – v tomto svete mala slzy –, pretože nemali toľko šťastia. Utešovala ich, vskutku hotová utešiteľka. Vždy za ňou prišli, okolo nej vznikala ozajstná tlačienica. Ruky prosebne natiahnuté, zaznievalo jej meno. Pomocou kúza sa však dokázala aj odpútať a potom bola úplne sama, chodila po vode, dokonca dokázala aj lietať. Vtedy bola blízko hviezd, prihovárala sa im a hviezdy sa na ňu usmievali. Boh, tak s tým sa nestretla; niekedy jej cestu skrýžil Ježiško a žiadaj ju o radu ohľadne budúcnosti sveta. Preto musela byť z času na čas aj prísnu sudkyňou. Stála na chóre nad sálou, čo vyzerala ako kostol, plnou mužov v čiernom, niektorí z nich zlé skutky vykonali, iní vykonať hodlali. Áno, to ich musela smažiť v rozpálenom oleji, nedalo sa nič robiť, musela im stať hlavy alebo ich zhodiť z veže. Ich úpenlivé prosby, také to plazenie sa po kolenách a zopínanie rúk o odpustenie, neboli nič platné. Ostala spravodlivá a palcom ukázala nadol. – Potom ju niečo prebralo, napríklad štekot psa na ulici alebo praskot podlahy (rodičia odkrádajúci sa z izby). Vtedy úplne precitla, rozrušene sa poobzerala a sústredila svojich sedem zmyslov. – Pri večeri mamičkin prekvapený pohľad. Čo sa stalo? Prečo na ňu otec tak pozerá?

Matkin otec nebol odjakživa obklopený busťami antických bohov a perzskými kobercami. Naopak, narodil sa v dome z kamenia, bez jediného kusa nábytku, neďaleko Dommodossoly, dočča s pleťou píniovej farby, už po narodení mal vlasy ako drôty a tie svoje pery. Bol najmladší z dvanástich detí – všetky s drôtenými vlasmi a mäsitými perami – a pokrstili ho Ultimo. Rodičovská prosba k Bohu, aby už konečne prestal. (Z dvanástich detí sa dospelosti dožilo päť.) Chodil bosý, v lesoch zbieral gaštany, králiky krmil trávou. Dom schúlený pod skalou pozostával z jednej klenutej miestnosti bez okien, s ohniskom veľkým ako kráter, kde počas zimy horel oheň, vzduch však sotva zohrial. Zato v lete tu bol chládok, aj keď vonku priepikalo. Synovia, sedem synov, pomáhali otcovi. Jediný Ultimo nesmel priložiť ruku k dielu, otec nepotreboval ôsmeho učňa; určite nie takého malého. Ultimo musel zostať doma. Nevedel čím presne sa otec a bratia zaoberali, v ich dobrodružstvách vystupovali mulice, sane a vozy. V jeho predstavách boli niečo ako dobrí zbojníci, čo v horách prepádajú zámky zlých pánov a korisť rozdeľujú chudobným. Och, ako rád by sa k nim pridral, vstával ráno o piatej, prichádzal po západe slnka, unavený, spotený, občas riadne doškriabaný a rozprával by o dobrodružstvách, v ktorých sa na nich rútili lavíny, padali skaly. Ako sa im mulice splašili a s rykom sa hnali hore kopcom aj so záprahom saní, uvoľnené sudy sa s hrmotom kotúľali do údolia, v nárazoch praskali, krvavočervené stopy v snehu. Otec za stolom sa s rozziarenými očami prizeral, keď matka vyškrabávala božským bratom polentu na tanieri. Tak sa smial, až si slzy utieral. Ultimo, v tmavom kúte, bol už po jedle. – Otec bol povozník. Na objednávku prevážal piemontským vinohradníkom sudy s vínom cez Simplonský priesmyk, medzi Dommodossolou a Brigom. V zime na saniach, v lete na vozoch. Pomáhali mu synovia, sedem synov v najlepšom veku; onedlho už len traja. Ostatní štyria pomreli, týfus, detská obrna, otrava krvi. Ultimo však nesmel žiadneho nahradiť, v žiadnom prípade. Možno raz, keď otec zostarne a najstaršieho už sotva dokáže prehovoríť, aby ho aj so záprahom sprevádzal cestou cez priesmyk, možno vtedy by to Ultimovi povolil. Ten však bol v tom čase už na inom mieste, v inej krajine, s inými priateľmi a novo zarobenými peniazmi.

Úryvok z románu, ktorý v preklade Dariny Zaicovej vychádza vo Vydavateľstve Slovart.

Malé, nehučné prekvapenia

Paula Sabolová: *Blcha v cirkuse*, Bratislava, SPN – Mladé letá 2009. Ilustroval Drahomír Trstán

Je príjemným prekvapením, že sa Paula Sabolová, známa doteraz prozaickými dielami, hlási s básnickým rukopisom, zbierkou poézie pre najmenších. Iste preto, že vedela s dieťaťom vždy stáť tam, kde sa hľadá porozumenie a radosť, pri objavovaní niečoho nového. Tak to bolo v knižke Tréner sa zajtra žení (1979) aj pri Ajko Pavleška Miešajvareška (1983).

Jej poézia je ľahko zapamätateľná pre tých, ktorí ešte nevedia čítať, poddajná pre tých, ktorí sa s písmenkami zoznávajú. Čítame rýmovú jednoduchú rytmickú verše, miestami až riekankového typu. Inšpiráciou je detstvo, zdolávanie prvých úloh, kladúcich nároky na detskú samostatnosť, dôverne známe prostredie: zvieratká, hračky... Autorka vedie k vnímaniu sveta ako obrazu osobitnej krásy, rešpektujúc pritom životnú skúsenosť prijímateľa. Na nej stavia aj drobné epické obrázky (*Pri jazere, Bojazlivý vetrik, Blcha v cirkuse*). O niečo náročnejšie sú básne postavené na vonkajšej podobnosti vecí (*Drevená kráľovná, Na prechode*). Vydarili sa spontánne detské monológy (*Odmena*). Nájdeme iba málo lyrických obrázkov, autorka akoby skôr siahala do vnútra vecí, opretá o detskú schopnosť konkretizovať ustálené spojenia či prirovnania a so samozrejmosťou využívať nonsens. A tak je v zhode s predstavivosťou súčasného dieťaťa krtko, čo chce mať v krtinci elektrinu, ježko, čo za jesenné hrušky hreje v zi-

me stromu korene, splašené húsatká, čo prechádzajú na červenú, rieka, čo nesie potok okúpať do mora, či múka, ktorej fúkol vietor do tváre. Do veršov sa dostáva všetko, čo malý čitateľ v tomto veku môže stretnúť, alebo kde sa môže ocitnúť: okolie, príroda, dopravné situácie, nemocnica, cirkus, všetko, čo provokuje fantáziu. Vníma ich dieťa odchované na televízii, technických hračkách a pomocníkoch (mobil, kindervajce, telka, „Mekáč“, Barbi), ostreľované reklamou a formované ekologickou výchovou. Báseň mu pomáha aj v tomto rušnom prostredí objavovať malé, nehučné prekvapenia, ktoré vyplývajú z individuálneho zmyslového poznávania sveta.

Sabolovej malý čitateľ je predovšetkým individualita vo vývoji – svet roberá i skladá, ale i sám je odkázaný na sebaopoznávanie a nápravu zlovykov, pričom má dlhodobu najúčinnejšie miesto humor a oslobodzujúci smiech. I úsmev ako pochvala. V knižke je mnoho podnetov na ďalšie rozvíjanie vo fantázii čitateľa a na analogické skúmanie sveta. Provokuje básnika v dieťati a jednoduchou veršovou formou iniciuje aj jeho skrytú tvorivú (básnickú) invenciu.

Treba sa len potešiť, že si Paula Sabolová na svoje niekdajšie úspešné pôsobenie v detskej literatúre spomenula a aj po dlhom čase naň úspešne nadviazala.

Magda Baloghová

Prázdna trinásť komnata

Táňa Keleová-Vasilková: *Klamstvá*, Bratislava, Ikar 2009

V poslednom období sa v slovenskej literatúre objavilo viacero autoriek tvorbou orientovaných na ženské publikum. Bez ohľadu na talent mnohých z nich (spomeniem aspoň P. Nagyovú-Džerengovú, K. Gillerovú či D. Fulmekovú), je ich prozaické snaženie neustále konfrontované so žánrovou dominanciou Táne Keleovej-Vasilkovej. Autorkinou doménou je mikrosvet rodiny, domova a vzťahov. Problematizovanie vzťahového motívu je akýmsi emblémom jej tvorby, čo potvrdzuje aj najnovšia knižka.

Román *Klamstvá* nastoľuje problém pokrytectva vzťahu, v ktorom hľadanie a (ne)nachádzanie vzájomnej dôvery ohrozujú premlčané tajomstvá minulosti. Manželia Viktor a Viola pôsobia na pohľad ako dokonale zohratá dvojica. Život v materiálnom blahobyte ich odbreňuje od jednotvárnej nevyhnutnosti prežitia, a hoci Viola čoraz viac uprednostňuje pred rodinným životom kariéru módnej návrhárky a Viktorov osobný priestor sa redukuje na starostlivosť o domácnosť a výchovu dcéry, ich atypický model spoluzitia funguje. Zaužívané stereotypy sa

však postupne komplikujú, nepokoj narastá a odkrýva utajovanú minulosť plnú chýb a omylov – ich prítomnosť nastoľuje problém udržateľnosti spoločného života...

Román je koncipovaný ako konflikt dvoch paralelných svetov bez možnosti kontaktu či prieniku. Viktor aj Viola len „otvárajú trinásť komnat“ čakajúc, čo sa bude diať a je na čitateľovi, aby posúdil vinu oboch, pravda ak sa nenechá zlákať zámerom autorky a neinterpretuje príbeh ako odľahčené feministické zamyslenie sa nad mužskou zbabelosťou. Napriek snahe o objektívne vykreslenie manželskej krízy, situácie, ktoré autorka opisuje, sú v zásade banálne, aby im dodala potrebnú dramatickosť, uchyluje sa príliš často k nenáležitej emocionálnosti a zveličovaniu. Postavy románu tak získavajú podobu typizovaných figúrok... Nutkavá potreba dopovedať aj veci viac než zrejme hraničí s podceňovaním čitateľa a príbeh tak získava až príliš „oddychový“ rozmer. To však verným čitateľkám určite nebude prekážať.

Lenka Szentesiová

Návrat Marxa do slovenskej filozofie

Ľuboš Blaha: *Späť k Marxovi?* Bratislava, Veda 2009

Na knižný trh sa dostala publikácia, ktorá po 20. výročí pádu komunistického impéria provokuje už len svojím názvom. Na striktné odborný obsah knihy je jej titul rýdzo marketingový, ale možno trochu zavádzajúci. Evokuje dojem, akoby sme sa vracali k diskusií o jednom z najvplyvnejších mysliteľov všetkých čias. Problém je v tom, že u nás skutočná diskusia o jeho spisoch vlastne nikdy neprebehla, nemáme sa kam vracat. K Marxovmu dielu sa pristupovalo ako k Vulgate, kanonizovanému latinskému prekladu Biblie, ktorý sa nemesel opravovať, s ktorým nebolo možné polemizovať, iba citovať, komentovať, vysvetľovať v rámci jedinej povolenej doktríny, doktríny marxizmu-leninizmu vytvorenej Stalinom. Nečudo, že Marxovo skutočné myslenie dnes pozná málokto a jeho spájanie s totalitárnymi režimami v strednej a východnej Európe je rovnako hlúpe a scestné ako spájanie Nietzscheho s nacizmom. Nielen preto, že Marx nikdy nevytvoril teóriu nového spoločenského zriadenia (iba bravúrne analyzoval vtedajší stav), ale aj preto, že tento mysliteľ bol skôr ekonóm ako filozof a marxizmus ako ucelený filozofický systém (ktorý odmietal) vytvorili až jeho nasledovníci.

Blahova kniha je v istom ohľade prelomová. Na 528 stranách totiž ponúka dosiaľ najobsiahlejší sumár anglosaských autorov, ktorí sa hlásia k analytickému marxizmu, neomarxizmu a komunitarizmu. O týchto auto-

roch sa u nás doteraz vôbec nepísalo, a to nielen uplynulé dve desaťročia, ale ani počas štyridaťročného komunistického režimu. Je to až nepochopiteľné, pretože nejde o nejakých okrajových filozofov, ale o predstaviteľov vplyvného prúdu, ktorých diela sú dlhodobou pevnou súčasťou západného diskurzu. Blahov najväčší prínos spočíva v tom, že uvádza týchto autorov do nášho prostredia a zásadným spôsobom tak obohacuje politologickú a filozofickú literatúru na Slovensku. V tomto zmysle ide o jednu z najdôležitejších kníh vydaných u nás v minulom roku. Marx je totiž v našich podmienkach jedným z najznámejších mien svetovej filozofie, ale zároveň (a to pri bližšom pohľade až šokuje) jedným z najmenej poznaných a najviac deformovaných autorov. Ešte stále je dosť ľudí, ktorí si spájajú jeho Kapitál s komunistickým režimom a obviňujú ho z vecí, o ktorých nikdy neuvažoval. Blaha vracia Marxa do slovenského myslenia, ukazuje nesmierne bohatstvo mnohých prúdov, ktoré sa k nemu hlásia, ale ktoré sa s ním zároveň aj sporia, dopĺňajú ho, odmietajú i prekonávajú. Ak chceme pochopiť, v čom sme žili, ako a kedy sme sa odklonili od západného myslenia a aké miesto má v ňom učenie Karla Marxa, potom treba pristupovať k dielu tohto veľikána bez predsudkov a s maximálnou intelektuálnou poctivosťou.

Eduard Chmelár

CITUJEME ...

„O závislosti od orchideí koluje medzi zasvätenými množstvo historiek. Keďže je tento druh závislosti finančne náročnejší ako kokain, údajne sa jedna staršia pani snažila preorientovať na psie plemeno. Medzi dedkami pomerne rozšírená a úspešná úchylka, ktorou

je možno zahnať samotu. Táto pani si teda zaobstarala pudlíka a urobila všetko pre to, aby ho mala rada. Po pol roku zomrela. Čo sa stalo s pudlíkom, neviem.“

Pavel Sibyla: *Niečo o orchideách*
Artforum 2009

Poézia ako doživotie

Marián Grupač: *Luxus*, Žilina, Artis omnis 2009

Pred jedenástimi rokmi vydanie Grupačovho rubatovského debutu *Cudná noc* v Paríži obohatilo svet mladej slovenskej poézie.

Najvýraznejšie súradnice, medzi ktorými pulzovali básnické texty nového autora boli majstrovstvo slovných akrobacií a jazykových hier; tekutá obraznosť, nezvyčajne bohatý (často raritný) slovník, či snaha o maximálne zosúladenie zvukovej a významovej kompozície jednotlivých básní. Marián Grupač sa objavil ako nepriehľadnateľný talent, kysucký „poeta natus“ mal svojskú a sympatie vzbudzujúcu poetiku, vybrúsený štýl... Dnes prichádza už etablovaný básnik (a prozaik) so svojou piatou básnickou zbierkou *Luxus*.

Tematika zberky posúva do popredia konfliktne momenty, ktoré boli v doterajších Grupačovych básňach prítomné, no tentoraz sa vyostrujú a stávajú sa hlavnými motívmi celej zbierky: bolestná erotika, horúca, rozorvaná citovosť a aj zranená telesná zážitkovosť. V básňach sa už nezachytávajú pre autora kedysi také typické čarovné okamihy, ale tvrdosť každodennej reality (báseň *Márnosť šedivá*), ktorú Grupač premieta napríklad do snových delírií pripomínajúcich známe plátna a fotografie surrealistov, či desivé kafkovské scenérie (najmä v básňach *Preludy I, II, III*). „Poetika špiny“ a ťažký pesimizmus prvého cyklu *Mučiareň* môžu prekvapiť čitateľa dobre zoznámeného s predchádzajúcou básnikovou tvorbou: už nejde o čaro zastaveného okamihu, lyrické

details dňa a noci, či slovné nuansy, ale o vybičovanú citovosť a existenčnú bezradnosť, ktorá sa pred nami otvára v sarkastických veršoch, či v nočnomorovej obraznosti. Občasné suicidálne motívy pridávajú benzín do ohňa už tak či tak pochmúrnym tónom prvého cyklu. V druhom cykle *Svetlo* sa atmosféra upokojuje, aj keď nedochádza k objaveniu žiadneho záchytného, či orientačného bodu, skôr môžeme pozorovať stoické akceptovanie neriešiteľného status quo. Spôsob písania v tejto časti pripomína niekdajšiu obraznosť už spomínanej *Cudnej noci* v Paríži, aj keď tentoraz v striedmejších výrazoch a bez dôrazu na slovohravosť. Čitateľa zasahujú raz výbušnejšie, inokedy stíšené, no vždy živé metafory a provokujú k odozve: „*Samota je biely klavír / padajúci zo skaly do mora / cigareta horiaca z oboch koncov / červené víno / plaziace sa / po snehovom chrbátiku tej / ktorá tá pred chvíľou / zabila*.“ Lektúra novej básnickej zbierky je pôžitkom, aj keď autor sa rozpísal o veciach, ktoré pri nažívaní pôžitkom určite nie sú: „*Každé ráno / je zrazu ako / doživotie*“. V *Luxuse* Grupač zradikalizoval a zároveň zosústredil register svojej poézie a ostáva zaujímavým autorom pre toho, kto ho už čítal a stáva sa nezvyčajným objavom pre toho, kto siaha po autorových básňach prvýkrát. Veď artistný estet Grupač dokáže aj z pokazenej reality, ubíjajúcej každodennosti, či rozbitého vzťahu spraviť luxusné verše pre poéziu a jej čitateľov.

Peter Bilý

Nenormálne normálne

Juraj Šebo: *Normálne 70. roky*, Bratislava, Albert Marenčin Vydavateľstvo PT 2009

Po čitateľsky vďačnej knihe *Zlaté 60. roky* akosi logicky nasleduje publikácia od toho istého autora o nasledujúcom decéniu *Normálne 70. roky*. Zaznamenáva obdobie, v ktorom zhasla eufória po určitom oteplení koncom 60. rokov a všeobecne sa charakterizuje ako obdobie normalizácie, šedivé, statické, nenormálne normálne. Drvivá väčšina ľudí sa utiahla do svojho vnútorného exilu a uzavrela s vládnucou mocou kompromis rôznych stupňov. Kniha hovorí o období, ktorému prischla nálepka čiernej diery, kultúrnej, duchovnej a spoločenskej beznádeje a prázdnoty. Ale život, ako o tom svedčí aj táto kniha, sa neskončil, pulzoval svojimi drobnými osobnými radosťami i tragédiami. Mládež chcela žiť, neniesla vinu na stave, ktorý tu panoval, a chcela si zo životných možností, aj keď oklieštených, odtrhnúť čo najviac. Juraj Šebo, vtedy tridsiatnik, sa na toto obdobie díva s istým nádychom „ost-algie“ v tom najlepšom slova zmysle. Nebol disident, ani stúpenec režimu, bol akýsi cígerovský Jozef Mak, človek-milión čias normalizácie. Plne si uvedomuje limity i zvrátenosť režimu, neidealizuje si ho, ale jeho spomienky sú láskavé, zameriavajú sa na to, čím žili jeho vrstovníci, najmä bratislavskí. Keďže vtedy panovala všeobecná uniformita, aj s jeho spomienkami, akými mikroglami, sa stotožní väčšina čitateľov a spolu s ním si vzdychnú

– tak to bolo, aj ja som to tak vnímal, aj ja som to tak prežil. Autor nie je profesionálny historik alebo archivár, sem-tam mu unikne nejaký nepresný dátum, napokon nemal ambície napísať historickú prácu, ale prostredníctvom neobvyčajne vtipným jazykom napísaných spomienok priblížiť obdobie svojej doznievajúcej mladosti, filozofiu tých čias. V jeho knihe oživa často už zaniknutý svet bratislavských kaviarní, krčiem, zákutí starej Bratislavy, miesto v nej majú aj akési tragické a bizarné figúrky odchádzajúceho mesta. Na nútenú angažovanosť prostredníctvom tzv. brigád socialistickej práce, večerných škôl marxizmu leninizmu, prvomájových a lampiónových sprievodov a zjazdov strany sa díva s ironickým odstupom. Na druhej strane zaznamenáva túžbu mládeže po kvalitnej kultúre. Našla ju najmä v populárnej hudbe, ktorá na Slovensku zaznamenala prudký vzostup, i v divadielkach malých javiskových foriem. Čitateľ si pripomenie drobné radosti, ktoré prežíval v tých časoch, pridelenie štandardizovaného panelákového bytu, ktorý sa po zariadení aj pre nedostatočnú pestrosť ponuky nábytku podobal ako vajce vajcu susedovmu a mnohým ďalším. Kniha *Normálne 70. roky* je úprimnou výpoveďou o tomto období optikou človeka tých čias a určite si nájde vďačných čitateľov.

Ján Bábik

Knihy v predaji

0 VŠEOBECNOSTI

00 Bibliografické katalógy. Knihovníctvo. Dokumentácia

Slovak Literature for Children and Young Adults in Translation. Zo slov. orig. prel. Heather Trebatická, John Minahane. Zost. Jana Pániková, Mária Smoláriková. Ilust. Martin Kellenberger
Bratislava, Literárne informačné centrum 2009. 1. vyd. 61 s. Brož. Informačná brožúra s bibliografickými záznamami o knihách pre deti preložených do cudzích jazykov. Publikácia je určená na medzinárodný knižný veľtrh detskej knihy Bologna 2010, kde bude Slovensko čestným hosťom.
ISBN 978-80-8119-011-7

02 Adresáre

Adresár členských knižníc SAK
Bratislava – Martin, Slovenská asociácia knižníc – Slovenská národná knižnica 2009. 1. vyd. 62 s. Brož. Adresár 87 členov Slovenskej asociácie knižníc.
ISBN nemá

04 Kalendáre

Tranovský evanjelický kalendár na obyčajný rok po narodení Krista Pána 2010. Zost. F. Šefranko
Liptovský Mikuláš, TRANOSCIUS 2009. 1. vyd. 211 s. Brož. Kalendár s textami, ilustráciami a informáciami z evanjelického náboženského diania.
ISBN 089-80-7140-310-4

1 FILOZOFIA

10 Filozofia

ČARNOGURSKÁ, Marina
Lao C` a proces vzniku Tao Te Ťingu (1. diel)
Bratislava, Veda 2009. 1. vyd. 245 s. Viaz. Myšlienkový vývoj zakladajúceho filozofa taoizmu a textologické premeny jeho diela od významnej slovenskej sinologičky, filozofky a prekladateľky (nar. 1940).
ISBN 978-80-224-1066-3

2 NÁBOŽENSTVO. DUCHOVNOSŤ

20 Kresťanské náboženstvá

BEANOVÁ, Danielle
Mamy mamám. Z angl. orig. prel. M. R. Adamčíková
Trnava, Dobrá kniha 2009. 1. vyd. 135 s. Brož. Praktické rady na zvládnutie materstva z pohľadu katolíckeho virovyznania.
ISBN 978-80-7141-629-6

GABRIŠ, Pavel
Nízke prelety
Liptovský Mikuláš, TRANOSCIUS 2009. 1. vyd. 227 s. Brož. Kniha krátkych úvah a reflexií, ktoré odzneli vo vysielaní Slovenského rozhlasu o problémoch človeka v prvej dekáde 21. storočia.
ISBN 978-80-7140-309-8

LUCKÝ, Ondrej Metod
Sedem radostí Panny Márie a sv. Františka z Assisi
Bratislava, DACO – Jozef Mikloško 2009. 1. vyd. 95 s. Brož. Kniha františkána (1892-1956) o zbožnosti sv. Františka a jeho úcte k Panne Márii.
ISBN 978-80-970030-1-2

Stretnutie kresťanov Bratislava 2008. Zost. M. Klátik
Liptovský Mikuláš, TRANOSCIUS 2009. 1. vyd. 216 s. Brož. Zborník materiálov zo 7. ročníka medzinárodného stretnutia kresťanov.
ISBN 978-80-7140-317-3

Sväté písmo. Nová zmluva a Žalmy
Banská Bystrica, Slovenská biblická spoločnosť 2009. 1. vyd. 702 s. Brož. Text schválený Konferenciou biskupov Slovenska.
ISBN 978-80-85486-56-8

VALTORTA, Mária
Evanjelium, ako mi bolo odhalené. 5. diel. Z tal. orig. prel. M. Ravingerová
Bratislava, Jacobs Light Communication 2009. 1. vyd. 452 s. Viaz. Videnia známej vizionárky a mystičky (1897-1961) zo života Ježiša a okolností zachytených v evanjeliách.
ISBN 978-80-89386-05-5

Zborník prednášok z medzinárodnej monotematickej ekumenickej konferencie konanej v rámci Týždňa s Bibliou a pri príležitosti Roku apoštola Pavla
Banská Bystrica, Slovenská biblická spoločnosť 2009. 1. vyd. 101 s. Brož. Zborník z konferencie (Banská Bystrica 25. 11. 2008).
ISBN 978-80-85486-54-4

3 SPOLOČENSKÉ VEDY

30 Sociológia. Súčasná spoločnosť. Demografia

My a tí druhí v modernej spoločnosti. Zost. G. Kiliánová, E. Kowalská, E. Krekovičová
Bratislava, Veda 2009. 1. vyd. 722 s. Viaz. Konštrukcie a transformácie kolektívnych identít.
ISBN 978-80-224-1025-0

PLICHTOVÁ, Jana – LÁŠTICOVÁ, Barbara – PETRJÁNOŠOVÁ, Magda
Konštruovanie slovenskosti vo verejnom priestore

Bratislava, Kabinet výskumu sociálnej a biologickej komunikácie SAV 2009. 1. vyd. 141 s. Brož. Sonda do zmysľania a názorov o tom, za koho sa Slováci považujú.
ISBN 978-80-970234-0-9

Slovensko 2008. Zost. G. Mesežnikov, M. Bútora, M. Kollár
Bratislava, Inštitút pre verejné otázky 2009. 1. vyd. 183 s. Brož. Trendy v kvalite demokracie.
ISBN 978-80-89345-17-5

Slovensko 2008. Súhrnná správa o stave spoločnosti. Zost. M. Kollár, G. Mesežnikov, M. Bútora
Bratislava, Inštitút pre verejné otázky 2009. 1. vyd. 749 s. Brož. Analytická ročenka.
ISBN 978-80-89345-15-1

301 Národnostná politika. Národnostné menšiny

Pohľady do problematiky slovensko-maďarských vzťahov. Zost. J. Dořula
Bratislava, Slavistický ústav J. Stanislava SAV 2009. 1. vyd. 83 s. Brož. Príspevky zo seminára (Bratislava 18. 9. 2009).
ISBN 978-80-96992-6-2

32 Politika

Bezprávny štát a verejná politika
Bratislava, ADIN 2009. 1. vyd. 192 s. Viaz. Súbor štúdií.
ISBN 978-80-89244-48-5

SIČÁKOVÁ-BEBLAVÁ, Emília – BEBLAVÝ, Miroslav
Záujmy, ich presadzovanie a korupcia vo verejnej politike: teoretická konceptualizácia a slovenská skúsenosť
Bratislava, ADIN 2009. 1. vyd. 117 s. Viaz. Výsledky výskumu z posledných deviatich rokov.
ISBN 978-80-89244-46-1

34 Právo. Legislatíva

FEKETE, Imrich
Občiansky zákonník
Bratislava, Epos 2009. 1. vyd. 75 s. Brož. Komentár – dodatok č. 2.
ISBN 978-80-8057-814-5

Trestný zákon do vrecka
Bratislava, Epos 2009. 1. vyd. 191 s. Brož. Text zákona s poslednou novelizáciou.
ISBN 978-80-8057-785-8

391 Učebnice

BEBLAVÝ, Miroslav
Sociálna politika
Bratislava, ADIN 2009. 1. vyd. 167 s. Brož. Učebnica.
ISBN 978-80-89244-47-8

BUKOVÁ, Bibiána – MADLEŇÁK, Radovan – KUBASÁKOVÁ, Iveta
Elektronické podnikanie v doprave a logistike
Bratislava, IURA EDITION 2009. 1. vyd. 168 s. Viaz. Učebnica pre vysokoškolákov.
ISBN 978-80-8078-274-0

CIRÁK, Ján
Dedičné právo
Šamorín, HEURÉKA 2009. 1. vyd. 237 s. Viaz. Učebnica.
ISBN 978-80-89122-55-4

ĎURICOVÁ, Oľga
Ekonomické cvičenia
Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo 2009. 1. vyd. 133 s. Brož. Učebnica.
ISBN 978-80-10-01659-4

GOGA, Marián
Input-output analýza
Bratislava, IURA EDITION 2009. 1. vyd. 202 s. Brož. Učebnica pre vysokoškolákov, ktorá sa zaoberá analýzou medziodvetvových vzťahov.
ISBN 978-80-8078-293-1

HORNÍKOVÁ, Adriana
Navrhovanie a vyhodnocovanie experimentov s aplikáciami
Bratislava, IURA EDITION 2009. 1. vyd. 334 s. Viaz. Vysokoškolská učebnica.
ISBN 978-80-8078-281-8

CHAJDIÁK, Jozef
Ciele a meranie ekonomiky firmy
Bratislava, Statis 2009. 1. vyd. 71 s. Brož. Vysokoškolská učebnica.
ISBN 978-80-85659-56-6

MAJTÁN, Štefan
Podnikové hospodárstvo
Bratislava, Sprint, vydavateľská, filmová a reklamná agentúra 2009. 1. vyd. 320 s. Viaz. Učebnica.
ISBN 978-80-89393-07-7

MAZÁK, Ján
Základy občianskeho procesného práva
Bratislava, IURA EDITION 2009. 4. preprac. a dopl. vyd. 897 s. Viaz. Vysokoškolská učebnica.
ISBN 978-80-8078-275-7

MEDVEĎ, Jozef
Daňová teória a daňový systém
Bratislava, Sprint, vydavateľská, filmová a reklamná agentúra 2009. 1. vyd. 288 s. Viaz. Vysokoškolská učebnica.
ISBN 978-80-89393-09-1

MUCHOVÁ, Eva – LISÝ, Peter
Fiškálna politika v hospodárskej menovej únii
Bratislava, IURA EDITION 2009. 1. vyd. 157 s. Brož. Učebnica pre vysokoškolákov.
ISBN 978-80-8078-246-7

PRÍVAROVÁ, Magdaléna
Rovnováha a nerovnováha v ekonomickej teórii
Bratislava, IURA EDITION 2009. 2. preprac. vyd. 116 s. Brož. Študijný materiál.
ISBN 978-80-8078-262-7

SCHULTZOVÁ, Anna
Daňovníctvo. Daňová teória a politika
Bratislava, IURA EDITION 2009. 2. preprac. vyd. 237 s. Viaz. Učebnica pre vysokoškolákov.
ISBN 978-80-8078-264-1

TUREK, Ivan
Kvalita vzdelávania
Bratislava, IURA EDITION 2009. 1. vyd. 231 s. Viaz. Príručka pre pedagógov.
ISBN 978-80-8078-243-6

ŽITŇANSKÁ, Lucia – OVEČKOVÁ, Oľga
Základy obchodného práva 1
Bratislava, IURA EDITION 2009. 1. vyd. 682 s. Viaz. Vysokoškolská učebnica.
ISBN 978-80-8078-276-4

4 JAZYK. JAZYKOVEDA

41 Cudzíe jazyky

Angličtina. Konverzácia so slovníkom a gramatikou
Bratislava, Lingea 2009. 1. vyd. 252 s. Brož. Jazyková príručka.
ISBN 978-80-89323-29-6

Francúzština. Konverzácia so slovníkom a gramatikou
Bratislava, Lingea 2009. 1. vyd. 352 s. Brož. Jazyková príručka.
ISBN 978-80-89232-31-9

KOVÁČIKOVÁ, Elena – GLENDOVÁ, Valentína
Ruský jazyk 6
Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2009. 2. vyd. 63 s. Brož. Pracovný zošit pre 6. ročník ZŠ.
ISBN 978-80-10-01604-4

Nemčina. Konverzácia so slovníkom a gramatikou
Bratislava, Lingea 2009. 1. vyd. 352 s. Brož. Jazyková príručka.
ISBN 978-80-89323-30-2

Ruština. Konverzácia so slovníkom a gramatikou

Bratislava, Lingea 2009. 1. vyd. 352 s. Brož. Jazyková príručka.
ISBN 978-80-89323-33-3

STUŠKOVÁ, Soňa – GREŇA, Štefan
Anglické frázyové slovesá pre školy, kurzy i samoukov
Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2009. 1. vyd. 271 s. Brož. Príručka pre pokročilých.
ISBN 978-80-10-01771-3

Španielčina. Konverzácia so slovníkom a gramatikou
Bratislava, Lingea 2009. 1. vyd. 352 s. Brož. Jazyková príručka.
ISBN 978-80-89323-32-6

42 Slovníky

Anglicko-slovenský, slovensko-anglický šikovný slovník nielen do školy
Bratislava, Lingea 2009. 1. vyd. 732 s. Brož. Slovník obsahuje 34 tisíc hesiel.
ISBN 978-80-89323-34-0

Nemecko-slovenský, slovensko-nemecký šikovný slovník nielen do školy
Bratislava, Lingea 2009. 1. vyd. 730 s. Brož. Slovník obsahuje 35 tisíc hesiel.
ISBN 978-80-89323-35-7

6 APLIKOVANÉ VEDY

611 Populárna medicína

HARRAR, Sarí – GORDON, Debra
Nikdy nie je neskoro na dlhý život
Bratislava, Reader's digest výber 2009. 1. vyd. 400 s. Viaz. Návod na udržanie zdravia a energie v každom veku a najmä v starobe – autori vychádzali z 500 klinických štúdií.
ISBN 978-80-8097-031-4

62 Psychológia. Psychiatria. Psychoanalýza. Sexualita

BUSS, David M.
Vrah v nás. Prečo sme naprogramovaní k zabíjaniu. Z angl. orig. prel. J. Maliariková
Trenčín, Vydavateľstvo F 2009. 1. vyd. 268 s. Brož. Štúdia renomovaného evolučného psychológa, ktorý vo svojom výskume dokázal, že väčšinu vrážd páchajú úplne normálni ľudia, pretože impulz na zabitie je evolučne zakotvený v ľudskom mozgu.
ISBN 978-80-88952-61-9

Protiprenos – problematika v psychiatickej liečbe. Z angl. orig. prel. K. Janáčková. Zost. G. O. Gabbard
Trenčín, Vydavateľstvo F 2009. 1. vyd. 93 s. 1. vyd. Brož. Súbor štúdií.
ISBN 978-80-88952-58-9

TAVEL, Peter
Psychologické problémy v starobe I.
Pusté Úľany, OZ Schola Philosophica 2009. 1. vyd. 278 s. Brož. Odborná publikácia, v ktorej sa autor venuje problematike depresie a demencie v starobe.
ISBN 978-80-969823-7-6

631 Lesníctvo. Poľnohospodárstvo. Poľovníctvo. Rybárstvo. Domáce zvieratá

Malý atlas koní. Z nem. orig. prel. M. Lukáč
Bratislava, Svojtka&Co 2009. 1. vyd. 96 s. Brož. Najobľúbenejšie svetové plemená koní.
ISBN 978-80-8107-172-0

Anotácie

64 Praktický život

Starostlivosť o dieťa. Z nem. orig. prel. M. Piskurová Bratislava, Svojtka&Co 2009. 1. vyd. 96 s. Brož.

Príručka.
ISBN 978-80-8107-175-1

Výživa detí. Z nem. orig. prel. R. Javorská Bratislava, Svojtka&Co 2009. 1. vyd. 96 s. Brož.

Príručka.
ISBN 978-80-8107-169-0

66 Dekorácia. Záhradníctvo. Majstrovstvo. Hobby

Krásna nenáročná záhrada. Z nem. orig. prel. N. Holinová Bratislava, Reader's digest výber 2009. 1. vyd. 320 s. Viaz.

Výber rastlín a starostlivosť o záhradu.
ISBN 978-80-8097-022-2

Výtvarné nápady pre šikovné deti. Z angl. orig. prel. L. Krajčíková, L. Tkáčiková, M. Lukáč Bratislava, Svojtka&Co 2009. 1. vyd. 96 s. Brož.

Inšpirácie pre deti.
ISBN 978-80-8107-218-5

69 Technológia. Priemysel. Stavebníctvo

Transfer 2009. Využívanie nových poznatkov v strojárskych praxi Trenčín, Trenčianska univerzita A. Dubčeka 2009. 1. vyd. 53 s. Brož.

Abstrakty prednášok (Trenčín 17. – 18. 9. 2009).
ISBN 978-80-8075-413-6

691 Učebnice

Digitálne technológie pre učiteľa 1 Bratislava, Štátny pedagogický ústav 2009. 1. vyd. 36 s. Brož.

Študijný text.
ISBN 978-80-89225-95-8

IVANOVÁ, Alena Cursus Latinus Medicinalis

Bratislava, Univerzita Komenského, vydavateľstvo 2009. 3. vyd. 256 s. Brož.

Úvod do lekárskej terminológie.
ISBN 978-80-223-2524-0

Programovanie 5

Bratislava, Štátny pedagogický ústav 2009. 1. vyd. 40 s. Brož.

Študijný materiál.
ISBN 978-80-89225-98-9

Programovanie 6

Bratislava, Štátny pedagogický ústav 2009. 1. vyd. 40 s. Brož.

Študijný text.
ISBN 978-80-89225-99-6

SLÁVIK, Štefan Strategický manažment

Bratislava, Sprint, vydavateľská, filmová a reklamná agentúra 2009. 2. vyd. 403 s. Viaz.

Vysokoškolská učebnica.
ISBN 978-80-89393-08-4

7 UMENIE. ŠPORT. VOLNÝ ČAS

70 Teória a dejiny umenia. Všeobecnosti

GERÁT, Ivan
Obrazové legendy sv. Alžbety Bratislava, Veda 2009. 1. vyd. 254 s. Viaz.

Umelecko-historická monografia o spojení obrazov sv. Alžbety s legendami o tejto svätici.
ISBN 978-80-224-1083-0

76 Umelecké remeslá

V krajine remesiel Bratislava, ÚLUV (Ústredie ľudovej

umeleckej výroby) 2009. 1. vyd. 40 s. Brož.

Katalóg 2. ročníka výtvarno-remeselnej tvorivosti detí.
ISBN 978-80-88852-63-6

79 Šport. Volný čas

Ako prežiť v prírode. Z nem. orig. prel. M. Lukáč Bratislava, Svojtka&Co 2009. 1. vyd. 96 s. Brož.

Praktická príručka.
ISBN 978-80-8107-170-6

BODEMER, Jens

Behanie. Z nem. orig. prel. L. Krajčíková, L. Tkáčiková Bratislava, Svojtka&Co 2009. 1. vyd. 96 s. Brož.

Tréningom k zdraviu a kráse.
ISBN 978-80-8107-176-8

NORDEN, Freya

Severská chôdza. Nordic walking. Z nem. orig. prel. J. Klauďová Bratislava, Svojtka&Co 2009. 1. vyd. 96 s. Brož.

Športová aktivita pre zdravie.
ISBN 978-80-8107-178-2

8 LITERATÚRA. BELETRIA

81 Poézia

GARAN, Pavol
Jednotlivec (Trochejský kôň). Ilust. Júlia Vražicová Košice, Vydavateľstvo DALi 2009. 1. vyd. 78 s. Edícia Poézia. Viaz.

Druhá zbierka básní držiteľa prémie Ceny Ivana Kraska za debut (nar. 1978).
ISBN 978-80-970215-0-4

GRUPAČ, Marián

Luxus. Ilust. Radoslav Vojtek Žilina, ARTIS OMNIS 2009. 1. vyd. 59 s. Viaz.

Aktuálna básnická zbierka básnika a prozaika (nar. 1973).
ISBN 978-80-89341-09-2

82 Divadelné hry. Scenáre. Dramatické texty

ŠPEŤKO, Andrej
Smiech pre zdravie Partizánske, Vydavateľstvo Úsmev 2009. 1. vyd. 314 s. Brož.

Slovenské divadlo (vznik, riaditelia, režiséri, herci), scenáre pre zábavné programy.
ISBN 978-80-85517-13-2

83 Román. Novely. Poviedky

THOMASOVÁ, Scarlett
PopCo. Z angl. orig. prel. Dana Brenčíčová Bratislava, Ikar 2009. 1. vyd. 471 s. Viaz.

Román o hľadaní životných odpovedí hlavnej hrdinky Alice v súčasnom svete.
ISBN 978-80-551-2045-4

86 Literatúra pre deti a mládež

KOŠKOVÁ, Hana
Vitajte v Krkaháji Liptovský Mikuláš, TRANOSCIUS 2009. 1. vyd. 63 s. Viaz.

Príbehy pre deti z mestečka Krkaháj.
ISBN 978-80-7140-312-8

9 GEOGRAFIA. BIOGRAFIE. DEJINY

91 Zemepis. Turistika. Cestovanie

Obec Nacina Ves Nacina Ves, Obecný úrad Nacina Ves 2009. 1. vyd. Nestr. Brož.

Informačná brožúra.
ISBN 978-80-89258-43-7

94 Dejiny sveta. Dejiny Európy

Arabský svet v premenách času. Zost. K. Sobry ml. Bratislava, Slovak Academic Press 2009. 1. vyd. 180 s. Brož.

Zborník štúdií.
ISBN 978-80-8095-047-7

SEGEŠ, Dušan

Dvojkříž v siločiarač Bieleho orla Bratislava, Veda 2009. 1. vyd. 530 s. Viaz.

Slovenská otázka v politike poľskej exilovej vlády za 2. svetovej vojny.
ISBN 978-80-224-1037-3

96 Dejiny Slovenska a Česka

JAVOR, Martin
Slobodomurárske hnutie v Košiciach do roku 1918 Prešov, Prešovská univerzita 2009. 1. vyd. 201 s. Viaz.

Historická sonda.
ISBN 978-80-8068-985-8

SKOVAJSA, Ján

Ani ohnúť, ani zlomiť... Martin, Vydavateľstvo Matice slovenskej 2009. 1. vyd. 201 s. Viaz.

Kniha s podtitulom Literárne čriepky sa vracia k dôležitým dejinám udalostiam Slovenska. Kniha vychádza v spolupráci s Miestnym odborom MS v Dolnom Srní.
ISBN 978-80-7090-927-0

UHRIN, Marian

II. slovenská partizánska brigáda M. R. Štefánika Banská Bystrica, Múzeum SNP 2009. 1. vyd. 182 s. Viaz.

Doktorandská práca prispieva k posúdeniu i významu partizánskej brigády M. R. Štefánika.
ISBN 978-80-970238-0-5

ŽATKULIAK, Jozef

November '89. Medzník vo vývoji slovenskej spoločnosti a jeho medzinárodný kontext Bratislava, Prodama 2009. 1. vyd. 146 s. Brož.

Chronologický prehľad udalostí od marca 1988 do 16. 11. 1989 a zmena spoločenského systému na Slovensku a v Československu od 17. 11. 1989 do júnových volieb 1990.
ISBN 978-80-89396-04-7

97 Dejiny slovenských regiónov a miest

DUCHOŇ, Michal – TRUCSÁNY, Juraj
Bernolákovo 1209 – 2009 Bernolákovo, Obecný úrad Bernolákovo 2009. 1. vyd. 208 s. Viaz.

Dejiny obce.
ISBN 978-80-970155-3-4

992 Historické dokumenty. Archívy. Múzeá

Od revolúcie 1848 – 1849 k dualistickému Rakúsko-Uhorsku (X.) Hlavný editor Pavel Dvořák. Vedec- ký redaktor zväzku Milan Podrimavský. Výber textov, komentáre a preklad kolektív autorov. Úvod Milan Podrimavský. Obrazovú prílohu zostavil Peter Šoltés

Bratislava, Literárne informačné centrum 2009. 1. vyd. 335 s. Edícia Pramene k dejinám Slovenska a Slovákov. Viaz.

Výber originálnych historických textov z obdobia počiatkov politickej emancipácie Slovákov a formovania modernej spoločnosti.
ISBN 978-80-89222-65-0

992 Historické dokumenty. Archívy. Múzeá

Od revolúcie 1848 – 1849 k dualistickému Rakúsko-Uhorsku (X.) Hlavný editor Pavel Dvořák. Vedec- ký redaktor zväzku Milan Podrimavský. Výber textov, komentáre a preklad kolektív autorov. Úvod Milan Podrimavský. Obrazovú prílohu zostavil Peter Šoltés

Bratislava, Literárne informačné centrum 2009. 1. vyd. 335 s. Edícia Pramene k dejinám Slovenska a Slovákov. Viaz.

Výber originálnych historických textov z obdobia počiatkov politickej emancipácie Slovákov a formovania modernej spoločnosti.
ISBN 978-80-89222-65-0

Ogrod svätých Sedmopočetníkov.

Zost. E. Šubjaková Podbiel, Rímsko-katolícky farský úrad 2009. 1. vyd. 45 s. Brož.

Staroslovenský areál a prvé ľudové múzeum hláholiky v Malej Frankovej.
ISBN 978-80-970186-3-4

Z dejín knižnej kultúry východného Slovenska I. Zost. M. Dome- nová

Prešov, Štátna vedecká knižnica Prešov 2009. 1. vyd. 254 s. Brož.

Zborník príspevkov zo seminára (Prešov, 23. – 24. 9. 2008).
ISBN 978-80-85734-77-5

993 Rozličné fakty. Aktuality

JAKLOVSKÝ, Jozef

Duša nepokojná II.

B. m., OZ Forum sapientiae 2009. 1. vyd. 109 s. Viaz.

Úvahy, básne, listy, spomienky autora (nar. 1942), ktorý od roku 1969 žije v USA.
ISBN 978-80-970227-0-9

KRAJŇÁK, František

Daniel v jame levov... alebo Neskar- tované pamäti národa Kamienka, F. Krajňák 2009. 1. vyd. 111 s. Viaz.

Úvahy a konfrontácie s faktami o spolupráci (nevedomej) s ŠtB.
ISBN 978-80-969356-1-5

Adresár vydavateľstiev z Kníh v predaji

ARTIS OMNIS, Kysucká cesta 9, 010 01 Žilina, tel. 041/5002036, fax 041/5002037, e-mail: ao@artisomnis.sk

DACO – Jozef Mikloško, Malokarpatská 22, 900 21 Svätý Jur, tel. 02/44970689, e-mail: mikloškojosef@zoznam.sk

Dobrá kniha, P. O. Box 26, Štefánikova 44, 917 01 Trnava, tel. 033/5934 211, fax 033/5934 226, e-mail: redakcia@dobrakniha.sk

Epos, Pečnianska 6, 851 03 Bratislava, tel. 02/6241 2357, 6383 4851, 044/4321 016 (Ružomberok), fax 02/6241 2357, e-mail: epos@epos.sk

HEURÉKA, Gazdovský rad 49/16, 931 01 Šamorín, tel. 031/5627 147

Ikar, Kukuričná 13, 831 03 Bratislava 3, tel. 02/ 49 104 307-308, fax 02/ 49 104 350, e-mail: ikar@ikarsk

Inštitút pre verejné otázky, Baštová 5, 811 03 Bratislava, tel. 02/54434030, 54434031, fax 02/5443 4041, e-mail: ipa@ivo.sk

IURA EDITION, Oravská 17 821 09 Bratislava, tel. 02/ 53 41 87 89 – 92, fax 02/ 53 41 77 83, e-mail: office@iura.sk

Jacobs Light Communication, Sklabinská 16, 831 06 Bratislava, tel. 02/436 407 77, fax 02/436 407 77, e-mail: info@mariavaltorta.sk

Kabinet výskumu sociálnej a biologickej komunikácie SAV, Dúbravská cesta 9, 813 64 Bratislava, tel. 02/5477 5683, fax 02/5477 3442, e-mail: kvsbk@savba.sk

Lingea, Špitálska 10, 811 01 Bratislava, tel. 02/5292 0579, e-mail: info@lingea.sk

Literárne informačné centrum, Nám. SNP 12, 812 24 Bratislava, tel. 02/5292 0271, 5921 4160, fax 02/5296 4567, e-mail: distribution@litcentrum.sk

Obecný úrad (Bernolákovo), Hlavná 111, 900 27 Bernolákovo, tel. 02/ 4599 3911, fax 02/ 4599 3763, e-mail: obec@bernalakovo.sk

Obecný úrad (Nacina Ves), Nacina Ves 229, 072 21 Nacina Ves, tel. 056/649 82 24,

fax 056/649 82 24, e-mail:

ocu-nacina@dalnet.sk

OZ Schola Philosophica, Hlavná 49/190, 925 28 Pusté Úľany, e-mail: scholahilosophica@yahoo.com

Prešovská univerzita, Nám. Legionárov 3, 080 01 Prešov, tel. 051/7733 106

Prodama, Borodáčova 17, 821 03 Bratislava, e-mail: prodama@prodama.sk

Reader's digest výber, Záhradnícka 12 A, 831 03 Bratislava, tel. 02/4445 2042

Slavistický ústav J. Stanislava SAV, Dúbravská cesta 9, 813 64 Bratislava, tel. 02/5920 9411, fax 02/5920 9411, e-mail: helena.bujnova@savba.sk

Slovak Academic Press, Nám. Slobody 6, P. O. Box 57, 810 05 Bratislava, tel. 02/5542 1729, fax 02/5542 1729

Slovenská asociácia knižníc, Gondova 2, 818 01 Bratislava 16, tel. 02 / 592 444 47, fax 02 / 529 660 16, e-mail: gondova@fphil.uniba.sk

Slovenská biblická spoločnosť, P. O. Box 467, 794 01 Banská Bystrica

Slovenská národná knižnica, J. C. Hronského 1 036 01 Martin, tel. 043/4131 372, fax 043/4133 160

Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá, Sasinkova 5, 815 19 Bratislava, tel. 02/5556 4293, fax 02/5542 5714, e-mail: market@mlade-leta.sk

Sprint, vydavateľská, filmová a reklamná agentúra, Schillerova 19 811 04 Bratislava, tel. 02/5477 17 43

Statis, Starhradská 12, 851 05 Bratislava, tel. 02/6381 2565, fax 02/6381 2565, e-mail: chajdiak@statis.biz

Svojtka&Co, Modrý chodník 13, 831 06 Bratislava, tel. 02/4487 1632, fax 02/4487 1632

Štátna vedecká knižnica Prešov, Hlavná 99, 081 37 Prešov, tel. 051/7723 315, 7713 437

Štátny pedagogický ústav, Pluhová 8, 830 00 Bratislava, tel. 02/4425 5853

TRANOSCIUS, Tranovského 1, 031 80 Liptovský Mikuláš, tel. 044/5523 070, 5526 343, fax 044/552 30 70, 044/552 22 06, e-mail: mail@transocius.sk

Trenčianska univerzita A. Dubčeka, Študentská 2, 911 50 Trenčín, tel. 032/7400 101, fax 032/7400 102

ÚLUV (Ústredie ľudovej umeleckej výroby), Obchodná 64, 816 11 Bratislava, tel. 02/5273 1343-5, 5273 1356, fax 02/5273 1349, e-mail: craft@uluv.sk

Univerzita Komenského, vydavateľstvo, Šafárikovo nám. 6, 818 06 Bratislava, tel. 02/5924 4111, 5293 1830

Veda, vydavateľstvo SAV, Dúbravská cesta 9, 845 45 Bratislava, tel. 02/5477 4253, 02/5245 0153, fax 02/5477 2682, 02/5245 0153, e-mail: veda@centrum.sk

Vydavateľstvo F, Pod Brezinou 84, 911 01 Trenčín, tel. 032/7440 972, fax 032/7440 972, e-mail: vydavatelstvof@post.sk

Vydavateľstvo Matice slovenskej, Mudroňova 1, 036 52 Martin, tel. 043/4220 692, fax 043/4307 243, e-mail: vms@vydavatel.sk

Vydavateľstvo Úsmev, e-mail: vydavatelstvo.usmev@gmail.com

Prekladová literatúra

Henning Mankell: Čičan

Bratislava, Marenčin PT 2009
Preklad Jozef Zelizňák

Slovenský čitateľ spravidla očakáva v prekladoch severskej literatúry nádherné tajomstvo, hvízdajúci vietor, kroky vlkov a ozveny dávnych ság. Toto všetko v jedinečnom diele Henninga Mankella nájdete. Okrem toho však aj niečo iné, veľmi závažné, vypovedajúce o ľudskej duši, schopnosti prechovávať zlobu po dlhé storočia, pestovať v sebe pomstu, týrať a vraždiť.

Román sa začína v súčasnosti. Vedie nás po stope ukrutného masového zločinu, ktorý zdanlivo nemá motív ani logiku: Prečo by niekto sadisticky zavraždil devätnásť veľmi starých dedinčanov v odľahlej dedine kdesi na severe Švédska? Policajti sa nemajú o čo zachytiť. Pes nájde v lese nohu jednej z mŕtvol, potom prúžok akejsi látky, komisárka si uvedomí, že jedna z obetí netrpela tak veľmi ako ostatní, no to sú všetko kamienky mozaiky, ktoré do seba nijako nezapadajú.

Na scéne sa potom objaví sudkyňa Birgitta, zdanlivo do mozaiky tiež nezapadajúca osoba, avšak spríbuznená s jednou z obetí. Dej dostane iný smer. Sek – a príbeh z knihy sa vráti o dvesto rokov dozadu. Keď so zatajeným dychom zhltnete udalosti tohto posunu v čase, sek – a dostanete sa do súčasnosti priam zuniacej zlobou. Už začínate tušiť motívy. Ak ste pozorný čitateľ detektívok, budete hľadať len kriminálnu zápletku, ale ak ste znalec ľudskej psychiky, pochopíte, že to rozčleňovanie deja vonkoncom nie je samoučelné. Nesmieme prezradiť nič, čo je v knihe strhujúce, lebo to vytvára súčasť mozaiky, ktorú si musíte poskladať sami. Ak nie, spisovateľ vám k tomu pomôže, ale až na konci a nie zadarmo.

Kniha je okrem údajne skutočného prípadu masovej vraždy vo Švédsku aj obžalobou cirkvi. Pochopíte, prečo kanibali najradšej prijímali misionárov v podobe vývaru, prečo tolki pohania odmietli prijať kresťanstvo, kde má korene rasizmus a neznášanlivosť. Vždy je to prípad konkrétneho človeka, ktorému surovo ublížili, nikdy nie nejaký vágny pojem, ktorý si prisvojila časť ľudstva ako svoj program. Mankell tieto otriasajúce fakty o človeku podáva s chladným, no nie neludským nadhľadom.

Ku kvalite knihy a pôžitku z jej čítania veľkou mierou prispel hladký a kultivovaný preklad Jozefa Zelizňáka, ktorý sa nedávno blysol prerozprávaním trilógie Millenium Švéda Stiega Larssona.

Mario Puzo: Šesť mŕtvych na ceste do Mníchova

Bratislava, Ikar 2009
Preklad Oto Havrila

Siahli by ste po knižke s názvom *Šesť mŕtvych na ceste do Mníchova* s rokom vydania 1967 od Maria Cleriho? Že vám meno nič nehovorí? Ide o Maria Puza, autora legendárneho Krstného otca. *Šesť mŕtvych* je dielom, o ktorom sa aj v encyklopédii dozviete iba akosi mimochodom. A pritom je to silný príbeh, vyrozprávaný jednoducho, pôsobivo, akoby v ňom bol zhutnený sám život. Presný, bolestivý a bez zbytočných slov, plný zlých skúseností Američana Michaela Rogana v Európe. A nesmierne ľudský a múdry, takže Puza v ňom rozhodne nemožno označiť ako začínajúceho autora.

Pravda, v čase vzniku knižky mal už 47 rokov a mnohé životné i pisateľské skúsenosti za sebou. Debutoval roku 1955 románom *Temná aréna* z povojnového Nemecka. Kritika ho prijala vcelku priaznivo, vydavateľstvo mu vyplátilo honorár 3500 dolárov, ale úspech a popularitu dosiahol až o desať rokov románom *Šťastná pútnička*.

Nenadarmo sa hovorí, že na dobrú knihu si treba nažiť. Mnohí rýchlokvasení mladí autori na túto poučku zabúdajú a ich diela potom aj tak vyzerajú. No Puzo pod pseudonymom Cleri využil v *Šiestich mŕtvych* osobné skúsenosti s krutosťou života a pretavil ich do tragédie mimoriadne nadaného mladého človeka, ktorému zverskí sudcovia v Mníchove poškodili mozog. Puza poznáme ako majstra krvavých scén, ktoré vonkoncom nie sú samoučelné, poukazujú na činy, akých je človek vo svojej zvrátenosti a túžbe po moci schopný. Aj v *Šiestich mŕtvych* ide o moc, fašisti sa snažia z člena hnutia odboja Michaela vytĺcť dekodovaciu šifru, neštítia sa pritom údajného mučenia jeho tehotnej manželky. Na príbehu budúceho génia, ktorému ľudská zloba zničila rozlet i život, vykresľuje Puzo večný (a márný) boj odvahy a statočnosti so zákernosťou, intrigami a nenávisťou. Sme cudzincami vo vlastnom vnútri, lebo sa nevieme zmieriť s tým, že svet ovláda krutosť. A potom sa vnútorne nezmerime s tým, že sme sa rozhodli krutosť oplácať vlastnou krutosťou. Ani pre Michaela z tejto situácie nie je východisko – iba to jediné, definitívne...

Puzovi možno azda vyčítať iba mierne zidealizovanú postavu Michaelovej partnerky Rosalie, no s prihliadnutím na okolnosti, za akých sa s Michaelom stretla, a čo nesmierne dramatické, až tragikomické im predchádzalo, by sme mu tento prehrešok mali odpustiť. Najmä ak nám poskytuje také pútavé, smutné, ale strhujúce čítanie, akým *Šesť mŕtvych na ceste do Mníchova* nesporne je.

Martin Grbjar

Kresley Cole: Cena za rozkoš

Bratislava, Slovenský spisovateľ 2009
Preklad Dominika Petričková

Cena za rozkoš je voľným pokračovaním románu *Kapitánova láska*. Autorka tentoraz rozvíja príbeh mladšieho brata z dvojice námorníkov Sutherlandovcov. Po dobrodružne ladenom Derekovom zbližovaní s Nicole sa Grantov osud spočítku nesie v podobnom duchu.

Grant je poverený najšť Victoriu Deaburnovú, ktorá prežila stroskotanie lode v Oceánii. Na ostrove však nenájdete plaché žienka čakajúce na záchrancu, ale nebojácnu ženu odhodlanú čeliť potenciálnej hrozbe neokrôchaných námorníkov. Neotrepané situácie a prostredie tropického ostrova sú viac než vhodným pôdorysom na romantický príbeh. Druhá polovica deja sa však už odohráva v Anglicku, kde sa musí Victoria popasovať so starosťami s upadajúcim panstvom, ale i s porovými srdca a rozhodnutím vstúpiť do manželstva či nie.

Oba príbehy o bratoch Sutherlandovcoch majú v sebe nádhernú originalitu už len pre príťažlivé prostredie, v ktorom sa odohrávajú, a takisto vďaka silným postavám. Protagonistom tretieho dielu bude ďalší člen rodiny – Ian.

Marek Zákopčan

Sartrov Múr po štyridsiatich troch rokoch

Jean-Paul Sartre: Múr, Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2009. Preklad Ružena Jamrichová. Doslov Jozef Felix

Zaradenie Sartrovej zbierky poviedok *Múr* do edície Knižnica svetových autorov je sympatickým počínom Vydavateľstva Spolku slovenských spisovateľov. Čitateľom po štyridsiatich troch rokoch znovu ponúka významný text zakladateľa francúzskeho existencializmu a svojrázneho filozofa, ktorý ovplyvňoval povojnovú svetovú literárnu a filozofickú scénu dosiaľ nevídaným spôsobom. Nikdy neprijal Nobelovu cenu, ktorú mu udelili roku 1964. Pred rokom 1989 sa u nás Sartrovo meno skloňovalo v pozitívnom i negatívnom zmysle, no vydávanie jeho diel bolo pre jeho politické názory skôr neželané. A práve preto je tak trochu paradoxné, že v deväťdesiatych rokoch, keď Sartrova tvorba už mohla vstúpiť do pozornosti širšej verejnosti vo svojej celostnosti, akosi sa na ňu pozabudlo. Na Slovensku po novembri 89 vyšli len diela *S vylúčením verejnosti* (DAS 1993), *Cesty k slobode* (Slovenský spisovateľ 1994) a *Existencializmus je humanizmus* (Slovenský spisovateľ 1997). Ešte stále však nemáme slovenský preklad románu *La Nausée* (Hnus) z roku 1938.

Pokiaľ v *Hnuse* Sartre používa esejistický a abstraktnejší jazyk fenomenologicko-existencialistickej proveniencie, sprítomňujúci najmä filozofické dimenzie textu, päť poviedok zbierky *Múr* sa vyznačuje väčšou mierou literárnej obrazotvornosti a polysémantickosti. Napriek tomuto posunu od deskriptívneho spôsobu pí-

sania k uvoľnenejšej metaforizácii a imaginácii Sartre nedovoľuje sémantike textu prekročiť rámec svojich filozofem; pevne ovláda nielen významové jadro textov, ale aj ich ideové presahy. A teda aby zabránil ich „neexistencialistickému vyzneniu“ a prílišnej nejednoznačnosti, redukuje svoje postavy a situácie, v ktorých sa nachádzajú, podľa toho, akú množinu existenciálnych ťažkostí a problémov má ich interakcia vyjaviť (tieto neskôr filozoficky spracuje v *Bytí a ničote*). V kontexte všetkých poviedok možno hovoriť o modelácii konštantných, jednoliatych anti-hrdinov (azda ešte gideovského typu), teda hrdinov, v ktorých sa stretá intelektuálna hĺbka, dezilúzia, introvertný, mizantropický individualizmus, spoločenská výnimočnosť a zároveň vylúčenosť, nekonvenčnosť a protest proti situácii-svetu, ktorý hrdinovi (zákonite) kladie (hrdinom bytostne pociťovaný) odpor. Postavenie anti-hrdinov „za múrom“ ich predurčuje vnímať absurditu okolia, ale tiež absurditu svojej existencie v tomto svete, čo nakoniec prispieva k univerzalistickým „pomenovaniám“ jednotlivých existenciálov, ako smrteľnosť, úzkosť, vina, voľba, spoločnosť a podobne.

Už len poznámka na záver: súčasťou vydania je aj doslov Jozefa Felixa z roku 1966, ktorý približuje Sartrovi osobnosť a dielo zvlášť fundovaným spôsobom.

Marcel Forgáč

Jedinečný čitateľský klub

Mary Ann Shafferová – Annie Barrowsová: Guernseyská literárna a koláčová spoločnosť, Bratislava, Vydavateľstvo Tatran 2009. Preklad Ildikó Drugová

Debut redaktorky, knihovníčky, kníhkupekne M. A. Shafferovej pre jej chorobu dokončila neter.

Hlavnou hrdinkou hlboko ľudského, ale aj vtípného románu v listoch je Juliet Ashtonová, ktorá počas 2. svetovej vojny písavala stĺpček do denníka *Spektor*. Z týchto postrehov vydalo londýnske vydavateľstvo Sidnyho Starka knihu *Izzy Bickerstaff ide do vojny* a v povojnovom Anglicku zaznamenala nezvyčajný úspech. Z Juliet sa stala populárna spisovateľka. Cestovala na besedy s čitateľmi a autogramiády v kníhkupectvách, o ktorých povedala, že „ani jeden rozmýšľajúci človek by nechcel robiť v kníhkupectve za taký nízky plat a nechcel by kníhkupectvo ani vlastniť... Robia to len z lásky k čitateľom, čítaniu a ešte preto, lebo sa prví dostanú k novým knihám“.

Novú inšpiráciu našla Juliet v liste od neznámeho Dawseyho Adamsa, farmára z ostrova Guernsey a obdivovateľa spisovateľa Ch. Lamba. Upútala ju zmienka o pôsobení tamjšej čitateľskej spoločnosti počas nemeckej okupácie. Vznikla po hostine s tajne upečeným prasatom v čase zákazu nočného vychádzania. Len duchapritomnosť Elizabeth, ktorá nemeckej hliadke tvrdila, že zákaz porušili preto, lebo sa zdržali na literárnom podujatí, ich zachránila pred väzením. V strachu, aby Nemci neprišli na klamstvo, skutočne založili Guernseyskú literárnu a koláčovú spoločnosť.

Juliet požiadala Adamsa o ďalšie príbehy, ktoré by mohla využiť v literárnej prílohe *Times*. Členovia spoločnosti sa postupne osmelili a začali jej posilať rôzne príbehy, postrehy, názory, či poznámky. Tak sa pred Juliet odvíjali uda-

losti na jednom z Normanských ostrovov v Lamanšskom prielive. Spoznávala ťažký život svojich „dopisovateľov“ a mnohé pohnuté osudy. Ostrov ju doslova fascinoval, a preto sa rozhodla navštíviť ho. Čakajúcich na môle v prístave dokázala identifikovať podľa listov. Ostrov ju očaril svojou rozmanitosťou – panskými sídlami, tudorovskými stodolami, normanskými kamennými chalupami, kde jej pri každej budove domáci rozpovedali nejaký príbeh. Zúčastnila sa aj na stretnutí ich originálnej spoločnosti. So svojimi ostrovnými zážitkami sa zverovala v korešpondencii vydavateľovi, kamarátke, priateľovi a ďalším na pevnine. Uvedomovala si, že ostrov ju pohltil viac ako spočiatku chcela. Ani v písaní sa jej veľmi nedarilo. Vydavateľ jej text vrátil s odporúčaním, aby sa zamerala ústrednú postavu – Elizabeth Mc Kennovú, iniciátorku vzniku jedinečnej literárnej a koláčovej spoločnosti. Z mnohých útržkov a svedectiev sa Juliet vynoril tragický obraz nebojácnej ženy, jej vzťah k Nemcovi Christianovi, ich dcérke Kit. Miestni ju však udali za tajné ošetrovanie robotníka a nakoniec ju Nemci odviekli do koncentračného tábora a popravili.

Návšteva ostrova zmenila Julietin život. Svojmu vydavateľovi napísala „*nechcem odísť ani potom, keď dokončím knihu o Elizabeth*“ a zároveň priznala, že sa úprimne zamilovala do nesmelého Adamsa „*rezbára/kameňolámača /tesára/chovateľa prasiat, ktorý pestuje kvetiny*“.

V knihe sa v jednom liste za druhým pred čitateľom odvíjajú neľahké osudy, bolesť, ale aj sila, dôvtip a vynachádzavosť obyvateľov ostrova.

Lýdia Čelková

Za akú cenu?

Sabine Gruberová: Cez noc, Bratislava, FO ART 2009. Preklad Marián Hatala

Čo s časťou cudzieho človeka vo vlastnom tele? Čo s vedomím, že na to, aby som prežil, musel niekto zomrieť? Viedenčanka Irma, mladá diabetička, dostane novú obličku a s ňou aj nový život bez obmedzení. Organizmus hneď prijíma darovaný orgán, myseľ sa vyrovnáva pomalšie. Irma si zosobňuje obličku, predstavuje si človeka, ktorému patrila, jeho životný osud, osobnosť aj smrť. Jej príbeh sa prelína s rozprávaním Talianky Miry, uväznenej v zúfalo nudnom vzťahu. Podozrieva manžela z nevery a vydáva sa po stopách, ktoré ju majú priviesť k sokyni.

Mira pracuje v opatrovateľskom dome plnom nevládných, senilných a zlostných mužov. Vidí opotrebované telá, nevládne končatiny, úpadok psychických síl a intelektu, ale aj strápeného ducha, ktorý si uvedomuje bezmocnosť svojho fyzického tela. Vidí starobu ako nekonečné a ponižujúce čakanie na smrť.

Irma pracuje na publikácii o zanikajúcich povolaniach. Opäť sa stretávame s motívom zániku a zbytočnosti, s ľuďmi, ktorých nie telo, ale práca, duch, vyčlenili na okraj záujmu spoločnosti. Nemajú čo ponúknuť, stávajú sa pre svet bezvýznamnými.

Celým textom sa prelína motív tela, autorka kladie otázky:

Máme právo naše telo reštaurovať, opravovať ho? Nútiť ho prežiť? A za akú cenu? Kniha je intímny hľadanie zmyslu, individuálnym spôsobom vyrovnania so životom. Nepodáva univerzálne vysvetlenie, veľkolepú pravdu, naopak, nechá nás nazrieť do obyčajného života jednotlivca, ktorý si sám pre seba potrebuje vybudovať uspokojivý obraz sveta.

Gruberová pravidelne strieda príhody protagonistiek v jasne členených kapitolách. Pre Miru používa ja-formu, čím sa s ňou formálne stotožňuje. Rozprávanie v tretej osobe ponecháva Irme. Výstavba textu je z hľadiska vnímania nenáročná, jemne, v náznakoch sa prelínajú príbehy dvoch žien. Jednoduchá kompozícia nenásilne a jednoznačne speje k pointe, utajenej po poslednú stránku. Príbehy Miry a Irmy sú otvorené rozličným interpretáciám, čitateľ ich môže chápať ako zámerne prepletené z hľadiska časového a miestneho, či ako dva príbehy náhodne sa pretínajúce v istých bodoch. Mená Mira a Irma sú prešmyčkou, naznačujú súvislosť, podobnosť, no nie totožnosť hrdiniek. Na záver autorka čitateľské dohady odmieta jedinou správnou interpretáciou textu.

Škoda, že čítanie textu sťažuje miestami ťažkopádny preklad, bohemizmy a rušivé prepleky.

Jana Hajduová

Rozhovor s maďarským básnikom, prozaikom a dramatikom Jánosom HÁYOM

Vzrušujúca hra medzi žánrami

János Háy (1960) vyštudoval ruský jazyk a históriu na univerzite v Szegede a estetiku na Univerzite Loránda Eötvösa v Budapešti. V rokoch 1989 – 2004 pracoval ako redaktor popredných maďarských vydavateľstiev (Holnap, Pesti Szalon, Palatinus), v súčasnosti pôsobí ako spisovateľ v slobodnom povolání. Debutoval básnickou zbierkou *Gyalog megyek hazzád a sétálóúton* (1989, Idem k tebe pešo po promenáde), prvý úspech mu priniesol román *Dzsigerdilen – A szív gyönyörűsége* (1996, Dzsigerdilen – Potešenie srdca), odvtedy vydal dvadsiatku románov, noviel, divadelných hier, rozprávok, zbierok básní a poviedok, z najnovších titulov sú to zbierka básní *Meleg kilincs* (2008, Teplá kľučka), knihy poviedok *Házasságon innen és túl* (2006, Na oboch brehoch manželských), *Egymáshoz tartozók* (2009, Patriaci k sebe) či zbierka dramatických textov a poviedok *A Gézagyerek* (2004, Šteňa Gejza, preložená aj do slovenčiny). Je laureátom mnohých prestížnych literárnych ocenení, jeho knihy vyšli vo viacerých jazykoch. Popri literatúre sa venuje aj výtvarnej tvorbe – je autorom ilustrácií a obálok svojich kníh. Žije v Budapešti.

• Ako autor plynulo prechádzate z poézie do prózy či dramatickej tvorby, nepocítujete pri tom isté adaptačné problémy?

– Tieto prechody vnímam ako vzrušujúcu hru. Spočiatku som upriamoval pozornosť výhradne na poéziu, zaujímal ma súčasný jazyk a cez lingvistiku som sa dopracoval k literatúre. Písať prózu mi pripadalo nudné a zdĺhavé. Nevedel som, ako naformulovať vety, aby boli minimálne rovnako strhujúce a obsažné ako verše – aby neboli len „posúvačmi“ deja. Próza si vyžaduje trpezlivosť a disciplínu a v tom čase by som nevedel presedieť celé dni za písacím strojom. Lákal ma skôr skutočný, nie literárny svet. Práve – potreboval som trochu zostarnúť, aby som obsedel na zadku.

• Román má v maďarskej literatúre dlhoročnú tradíciu a venujú sa mu aj súčasní autori, čím je pre vás román príťažlivý?

– Maďarský román má síce historické pozadie, ale nazdávam sa, že je dôležité, aby človek staval nielen na vlastných, ale aj svetových kultúrnych tradíciách, z nich sú pre mňa najvýznamnejšie ruský a flaubertovský román. A prečo je lákavé písať román? Pretože autor sa môže na dlhé roky ponoriť do jediného textu a precitovať čaro okamihu, keď prostredníctvom vlastných viet buduje nový svet. Samozrejme, dôvody je viac, no nedokážem ich jednoznačne definovať.

• Ako vnímate román z pozície čitateľa?

– Som staromódny čitateľ, ktorý sa rád vžíva do deja kníh. Ako dieťa som čítal indiánky a takto pristupujem k čítaniu dodnes. Čitateľ prijíma autorom stanovené pravidlá hry a aj sám môže doň vnášať vlastné skúsenosti, emócie, myšlienky. Žiaľ, takto spontánne dnes čítam už menej, skôr siaham po filozofických knihách, študujem modernú fyziku alebo kultúrne dejiny.

• Mám pocit, že súčasní maďarski autori sa prevažne orientujú na historický román, aj vy čerpáte z minulosti v *Dzsigerdilen – Potešenie srdca*. Súčasný svet vám nepodáva dost impulzov?

– Naozaj som mal takéto obdobie a *Dzsigerdilen* v ňom zohrával kľúčovú úlohu. História a najmä turecká tematika boli zaujímavé z hľadiska jazyka i techniky rozprávania; umožňovali mi budovať farebný, ligotavý svet, predstavovať v ňom bolesť i utrpenie, občas radosť a životnú silu. Situácia v 90. rokoch minulého storočia v maďarskej spoločnosti bola natolko neprehľadná, že uchopiť ju v románovom rozprávaní bolo priam nemožné. A súčasná próza – v porovnaní s generáciou Esterházyovcov – chcela premyšľať v úplných príbehoch. A pretože tie nemožno vyrozpávať bez charakterových postáv, na pomoc nám prišla história.

• Nezmočňuje sa vás občas úzkostný pocit, že už bolo všetko vymys-

lené a napísané, že hranice už niet kam posúvať?

– Každá nová minúta v živote človeka je nečakaná a objavná. Nie sú nám nič platné doterajšie skúsenosti, keď udalosti nadchádzajúci minútu nedokážeme s istotou predpovedať. Literatúra a umenie vôbec opakovane prinášajú recipientovi silné bytostné zážitky, opakovane mu odhaľujú svet v jeho nečakanej, prekvapujúcej podobe. Neexistujú hranice. Keď stojíš pri okne a posunieš sa o dvadsať centimetrov ďalej, obraz pred tebou sa mení. Literatúra je pre mňa vzrušujúca aj tým, že ponúka človeku stále nové a nové uhly pohľadu, nové pozorovateľské pozície. Rovnako ako jazyk – elementárny nástroj literatúry –, ktorý sa permanentne mení a prepožičiava sa do služieb aktuálnych, moderných literárnych diel. No možno ešte dôležitejšie je, že poznatky, ktoré o sebe človek získal, a obraz, ktorý si o sebe vytvoril, sa neustále pretvára a vyvíja. A kým je to tak, literatúra bude vždy schopná vnášať do našich životov niečo nové.

• V poviedkovej knihe *Házasságon innen és túl/Na oboch brehoch manželských sa zapodiebate medziľudskými vzťahmi na rôznych úrovniach, v rôznych polohách. Ktoré vzťahy predovšetkým burcujú vašu literárnu zvedavosť?*

– Vzťahy zásadne formujú a deťujú náš život. Prvým a najdôležitejším je pre mňa vzťahový vzorec otec – matka – deti, z ktorého pramenia naše najhlbšie traumy aj zážitky. Samozrejme, intenzívne som analyzoval aj milostné a manželské vzťahy, hoci tieto nadväzujú, prepájajú sa s rodinnými väzbami. Keby som uvedené vzťahové roviny neprenášal do svojich textov, písanie by pre mňa stratilo zmysel.

• Podľa vášho názoru by sa mal autor usilovať vytvoriť autentické, zmysluplné dielo – aj s rizikom, že si tým nezíska davy čitateľov...

– Autor by sa mal vždy snažiť autenticky uchopiť svet, aby v záujme úspechu nevytváral falošné, poplatné dielo, prázdny (hoci navonok možno páčivý) text. Ak sa spisovateľovi podarí získať si čitateľov istými témami alebo štylistickými postupmi, pokúšenie pokračovať v tom je

veľké. A to dokonca aj vtedy, keď už svoje jazykové možnosti vyčerpal. Samozrejme, každá zmena sa spája s istým rizikom. Človek môže ľahko prísť o popularitu, ktorú si predtým vybojoval. Napriek tomu by sme mali riskovať: nech sa radšej vytratí popularita, ako by sme mali prísť o umenie, ktoré neznesie klamstvo a pretváрку.

• Ako vnímate aktuálnu situáciu na maďarskom knižnom trhu?

– Kniha je, samozrejme, aj tovarom. Veľkú časť titulov, ktoré sa objavujú na trhu, ani nemožno nazvať inak. Smutné a rušivé je, že za posledné desaťročie sa jedným z kľúčových meradiel literárnej hodnoty a hodnotenia titulu stal knižný náklad. Dokonca aj sami spisovatelia často hodnotia vlastný autorský výkon či výkony svojich kolegov podľa počtu predaných výtlačkov. Úspech umeleckého diela nemožno merať trhovým výkonom, ale jeho schopnosťou autenticky zobrazíť svet, ktorý chce uchopiť. V tomto zmysle existujú dobré diela, ktoré súčasní čitatelia leďva čítajú, a existujú, samozrejme, aj čitateľsky obľúbené, ktorým však neraz chýba kvalitatívny rozmer. Mali by sme si uvedomiť, že umelecké dielo uvažuje o svete vertikálne (vedie dialóg s univerzom), kým pre obchodný artikel je príznačný horizontálny smer (kľže sa po povrchu).

• Vaše divadelné hry (*A Gézagyerek/Šteňa Gejza, A Pityu bácsi fia/Syn uja Pityu, A Senák/Senák* či *A Herner Ferike faterja/Foter Ferik HERNER*) sa s veľkým úspechom hrajú na domácich i zahraničných javiskách. V čom vidíte ich všeobecnú zrozumiteľnosť?

– Ak je v diele okrem istých reálií (v mojich hrách napríklad prostredie malej schudobnenej dediny) prítomný aj obsah, ktorý rozhodujúcou mierou reflektuje problémy ľudskej existencie, text nadobúda všeobecnú zrozumiteľnosť. Neverím v nepriechodnosť jednotlivých národných kultúr. Nepochádzam z kráľovského rodu, napriek tomu nemám problém pochopiť Shakespeareove kráľovské drámy. Dôležité je len to, do akej miery dokáže dielo nadviazať na náš subjektívny, vnútorný príbeh.

Jitka Rožňová
Foto Gabriela Magová

ZO SVETA KNÍH

Vzácná knižná miniatúra v Česku

Ojedinelú knižnú ilumináciu z 15. storočia vydražili v londýnskej Sotheby's za 615 450 libier (17 450 000 českých korún) pre Galériu Stredočeského kraja. Bude jedným z hlavných exponátov v novovybudovanom sídle – Jezuitskej galérii v Kutnej Hore. Podľa kunsthistorika Jiřího Fajta však nemôže byť dlhodobo vystavená, s dodržaním prísnych svetelných a klimatických podmienok najdlhšie tri mesiace. Ide o frontispis kutnohorskej knihy z 90. rokov 15. storočia a tvoria ju dva spojené pergamenové listy s rozmermi 64,5 cm x 44,3 cm. Malba znázorňuje na miniatúrnej panoráme celý proces dolovania strieb-

ra v Kutnej Hore. V celoeurópskom kontexte je mimoriadna detailným vyobrazením všetkých prác – od ťažby až po úpravu rudy. Takmer sto rokov bola iluminácia nezvestná, až roku 1920 sa objavila jej reprodukcia v odbornej literatúre, kde sa uvádzalo, že je vo vlastníctve súkromnej zbierky vo Viedni. Malba je v dobrom stave, oba spojené listy sú položené na papieri z 19. storočia a vhodne zapaspartované. Ide o významnú pamiatku českej knižnej malby významom porovnateľnú s fragmentom iluminovanej Dalimilovej kroniky, ktorý v roku 2005 získala Národná knižnica ČR.

–vav–

Ivona Březinová o Margite Figuli

Česká spisovateľka Ivona Březinová má k Slovensku veľmi blízky vzťah, čo dokazuje aj románom pre mládež *Bojiš se, Margito?* (Albatros 2008), ktorý venovala slovenskej spisovateľke Margite Figuli. Je to voľné pokračovanie jej románového seriálu, ktorým sa usiluje priblížiť mládeži klasických autorov českej literatúry. Dosiaľ vyšli tituly: *Básnik v bágli* (o K. H. Máchovi, 2005), *Blondatá Kerolajn* (o K. Světlej, 2006) a *Báro, nebřeč* (o B. Němcovej, 2007). Diela spájajú ústredné postavy zo súčasnosti. Tri kamarátky – Fany, Nikol a Simča – trávia s priateľmi prázdniny putovaním po stopách spisovateľov. V knihe

Bojiš se, Margito? ich autorka privedie na Oravu, do rodiska Figuli. Podobne ako v predošlých románoch sa dobrodružstvá hrdinov preplietajú s osudmi spisovateľov a ich literárnymi postavami. Peripetie ľúbostného vzťahu Magdalény a Petra z Figuličkinej novely *Tri gaštanové kone* rezonujú aj v príbehu slovenskej dievčiny Mariky a jej českého priateľa Petroša. Ivone Březinovej vyšlo už v slovenskom preklade niekoľko titulov, napríklad rozprávky *A čo bolo ďalej, O Pučlíkovi – na každý deň v rôčku*. Cestu k slovenským čitateľom si možno nájsť aj knižka o Margite Figuli.

–tim–

Jazyk ako alternatíva

V Poľskom kultúrnom inštitúte prezentovali 15. decembra výsledky svojho úsilia členovia esperantského hnutia. Priamym podnetom podujatia bolo 150. výročie narodenia tvorca tohto umelého jazyka Ludovíta Lazara Zamenhova. Narodil sa v Bialystoku, v meste na severovýchode dnešného Poľska, ktoré bolo v druhej polovici devätnásteho storočia skutočne multietnické – žili tu popri sebe Židia, Poliaci, Nemci, Rusi, Ukrajinci. V uliciach znela zmes rôznorodých jazykov. Bolo celkom prirodzené, že myšlienka na jednotný dorozumievací komunikačný prostriedok sa zrodila práve tu. Základy esperanta sformuloval Zamenhof už ako sedemnásťročný, prvá učebnica vyšla v rusčine o jedenásť rokov neskôr; roku 1887 pod názvom *Meždunarodnyj jazyk*. Prvú slovenskú učebnicu esperanta preložil a roku 1907 s ruským autorom N. P. Evstifejevom vydal slovenský pacifista a tolstojovec Albert

Škarvan pod názvom *Základy medzi národnej reči esperanto od Dr. Zamenhova. Úplný slovenský preklad*. Jej druhé vydanie vyšlo v roku 1918 pre potreby slovenských vysťahovalcov v Chicagu. Zásady a idey esperanta prezentovali na bratislavskom stretnutí prostredníctvom reedície publikácie Jána Vajsa *100 známych osobností – 100 gravaj personoj*, v ktorej autor v krátkych portrétikoch informuje o predstaviteľoch hnutia. Tí, ktorí problematiku esperanta nepoznajú, dostali základné informácie aj vo vizuálnej podobe, premietnutím časti filmu *Esperanto je...*, ktorý vznikol ako medzinárodný projekt troch hlavných tvorcov – Rogenera Pavinského z Brazílie (strih, kamera a texty), Hokana Lundberga zo Švédska (námet, text a koordinácia) a Slováka Petra Baláza (obsah a kamera). Príjemné stretnutie spestril spev známych slovenských ľudových piesní v esperante.

–mf–

NAJPREDÁVANEJŠIE KNIHY

v Nemecku

Beletria:

1. Dan BROWN: *Das verlorene Symbol* (Stratený symbol), Lübbe
2. Frank SCHÄTZING: *Limit* (Hranica), Kiepenheuer & Witsch
3. Diana GABALDON: *Echo der Hoffnung* (Ozvena nádeje), Blanvalet
4. Herta MÜLLER: *Atemschaukel* (Predýchavanie), Carl Hanser
5. Stephenie MEYER: *Bis(s) zum Abendrot* (Súmrak), Carlsen
6. Stephenie MEYER: *Bis(s) zum Ende der Nacht* (Úsvit), Carlsen
7. Charlotte LINK: *Das andere Kind* (Iné dieťa), Blanvalet
8. Cecelia AHERN: *Zeit deines Lebens* (Čas tvojho života), Krüger
9. Stephenie MEYER: *Bella und Edward: Bis(s) 1-4 im Schuber* (Bella a Edward: Kolekcia 4 zväzkov), Carlsen
10. Elke Heidenreich, Bernd Schroeder: *Alte Liebe* (Stará láska), Carl Hanser

Literatúra faktu:

1. Eckart von HIRSCHHAUSEN: *Glück kommt selten allein* (Šťastie málokedy prichádza osamotené), Rowohlt

2. Manfred LÜTZ: *Irre – Wir behandeln die Falschen* (Omyl – Ošetrujeme nepravých), Gütersloher Verlagshaus
3. Guinness World Records 2010, Bibliographisches Institut
4. Frank SCHIRRMACHER: *Payback, Blessing*
5. Peter SCHOLL-LATOUR: *Die Angst des weißen Mannes* (Strach bieleho muža), Propyläen
6. Richard David PRECHT: *Wer bin ich und wenn ja, wie viele?* (Kto som – a ak áno, koľko nás je?), Goldmann
7. Jay DOBYNS, Nils JOHNSON-SHELTON: *Falscher Engel* (Falošný anjel), riva
8. Heinz Florian OERTEL: *Pfui Teufel* (Dočerta), Das Neue Berlin
9. Duden – *Die deutsche Rechtschreibung* (Slovník – Pravidlá nemeckého pravopisu) Bibliographisches Institut
10. Rüdiger SAFRANSKI: *Goethe & Schiller. Geschichte einer Freundschaft* (Goethe & Schiller. Príbeh priateľstva), Hanser Verlag

Príbehy domácich autorov

Slovensko píše román. Minulosť ťa dostane
Bratislava, Evitapress 2009

Prvý slovenský kolektívny román písaný pôvodne na internete dostal tlačnú podobu. Vlni od mája do konca septembra autori doň prispievali pokračovaniami, rozhodovali o živote románových postáv, ktorým vdýchla život napísaním prvej kapitoly editora románu Evita Urbaniková. Hlavnými postavami sú Eva a Igor. Eva – sprievodkyňa cestovnej kancelárie, Igor – plastický chirurg, ktorý pri autonehode smrteľne zraní mladú ženu, za čo ho prepustia z práce a zamestná sa ako recepčný penziónu za minimálnu mzdu. Po čase sa v Igorovej mailovej schránke objaví ponuka na prácu v moskvskej súkromnej klinike za nadštandardný plat. Jeho minulosť nie je prekážkou. Nie je to však čistá hra, za všetkým je ruská mafia, na klinike vykonávajú nelegálne pokusy a odbery ľudských orgánov. Igor sa aj pričinením Interpolu rozhodne prácu prijať, má však podmienku, aby s ním odišla aj Eva. Zdržia ju však pracovné povinnosti a Igorovu neprítomnosť využije na pátranie po zahmlených okolnostiach jeho nehody. Na povrch sa vyplávajú nové podozrenia. Do príbehu postupne vstupujú nové postavy, Evin priateľ Peter, ktorý pracuje ako policajt a náhodou bol jedným zo zapisovateľov nehody. Pred odchodom sa Igorovi zverí jeho nadriadený v penziónu Brezina, že v mladosti poznal jeho matku, pomohol jej vymaniť sa spod mafiánskeho područia a mal s ňou dcéru. Bola to mladá žena, čo umrela na následky autonehody. Objasňuje mu dôvod, prečo sa neustále skrýva a prečo vychovával jeho sestru bez matky, ktorá sa vydala za muža, čo mu umožnil vyštudovať medicínu a ochrániť ich.

Za každou kapitolou je iný autor, a tak aj príbeh dostáva nové a nové zauzlenia. V ruskej klinike Medimir očakáva Igora Barón, muž s utajovanou identitou, jeden z majiteľov kliniky a spoluúčastník Igorovej nehody. Tu však príbeh napínať pokračuje, Igora napadne tulák a ťažko ho poraní. Po operácii ho v nemocnici navštívi neznámy muž, ktorý mu prezradí, že ho podrezal vlastný otec a ponúknutá práca v Rusku nie je len priamim jeho matky Niny. Práve ju Barón prenasledoval celé roky. Pred útekem ju ochraňoval Brezina, pretože bol presvedčený, že je otcom jej dcéry. V tom čase aj on pracoval pre Baróna, nevedel, že otcom Igorovej sestry je Barónov spoločník Alex.

Zatiaľ Sergej, ktorý pracuje pre Interpol, poskytne Eve videokazetu so záznamom Igorovej nehody. Ešte netuší, že krádež jej kabelky pripravil Peter, aby ju mohol sledovať a za kvalitné služby pre Baróna a Alexa bol

povýšený. Eva sa z videokazety dozvedá, že účastníci nehody boli traja – Igor, jeho sestra Marta a Barón a presvedčí sa o falošnom Petrovom priateľstve. Brezina odveďú do ruskej kliniky Medimir a stáva sa nedobrovoľným darcom orgánov. Sergejovi sa podarí vklznúť na vlastnú päsť do utajeného pavilónu „H“ kliniky Medimir, kde nachádza dokumenty o tajných operáciách súvisiacich s transplantáciami orgánov. Pre neopatrnosť ho prekvapí Alex a začína sa súboj na život a na smrť. Po Alexovom výstrele pavilón vybuchne a s ním sa stratí väčšina usvedčujúcich dôkazov. V poslednej chvíli vtrhnú do Medimiru členovia Interpolu... Poslednú kapitolu uzatvára a príbeh rozuzľuje Evita Urbaniková. Ako? To sa dozvie čitateľ po prečítaní 20. kapitoly.

Andrea Ševčíková

Bea Bazalová
Láska na druhý pokus
Bratislava, Ikar 2009

Hanka, učiteľka, matka dospievajúcich dcér, sa po autonehode ocitá v nemocnici. Takmer nič si nepamätá, len postupne sa jej vybavuje večierok, na ktorom s kamarátkami popíjali a udobrovala sa s Dominikom, ktorý ju podviedol ešte pred sobášom. Je to jej druhý manžel, taxikár, za ktorého sa vydala len niekoľko mesiacov po rozvode s Petrom, keď priznal svoje gamblerstvo. Nedokázal premôcť svoju závislosť, prišiel o zamestnanie aj o rodinu. Po zotavení odcestuje na lyžovačku s priateľmi a Dominikom, kde otehotnie, z čoho má zmiešané pocity. V kútku duše ešte stále ľúbi Petra, otca svojich dcér Zuzky a Klaudie. Stretne ho počas nákupu detského oblečenia. Predčasne porodí chlapca Filipka, začína sa boj o jeho prežitie. Dominik sa stará o nevlastné dcéry, no zo syna je vydesený. Po pár dňoch Filipko svoj boj o život prehrá a Hana sa so stratou nevere zmieriť. Začína sa utešovať alkoholom často v kombinácii s liekmi. K Dominikovi a dcéram je chladná, v myšlienkach zahľbená do seba. Klame všetkým naokolo i seba. V práci sa snaží zakryť svoju závislosť a tvári sa tak, aby nevyvolávala ľútosťivé pohľady. Dostáva sa do začarovaného kruhu, kým nestretnie Petra. Dominik stráca s Hanou trpezlivosť, čoraz viac sa navzájom odcudzujú. Dominik si berie viac nočných služieb, Hana odchádza za návštevu k sestre do Košíc. Zoznamuje sa s Erikom, mladým barmanom, nevyrovnaným so smrťou svojej manželky. Po návrate domov sa dozvie, že Dominik s priateľkou čaká dieťa. Hana nechápe, nasadá do auta, myslíac na mladú ženu, ktorá nosí pod srdcom to, o čo ona prišla. Cíti manželovu zradu a nesústredená na jazdu, pod vplyvom alkoholu, narazí do stromu. V nemocnici prehodnotí svoj život, musí začať nanovo. S Dominikom sa chce rozviesť, ten ju prosí o odpustenie, priznáva svoju chybu. Peter sa častejšie stretáva s dcérami, ale i s Hanou. Skončil s gamblerstvom, má nové zamestnanie, žije s matkou, ale čoskoro ju stratí. Hana sa zmieruje so svojimi najbližšími aj so sebou. Zvládne svoj návrat do normálneho života? Vráti sa ako matka, manželka, učiteľka a priateľka? Nájde porozumenie a lásku tam, kde ju už nečakala? Príbeh plný zvrátov, lásky i sklamaní, aké sa čítajú na jeden dúšok pri šálke čaju.

Andrea Dénešiová

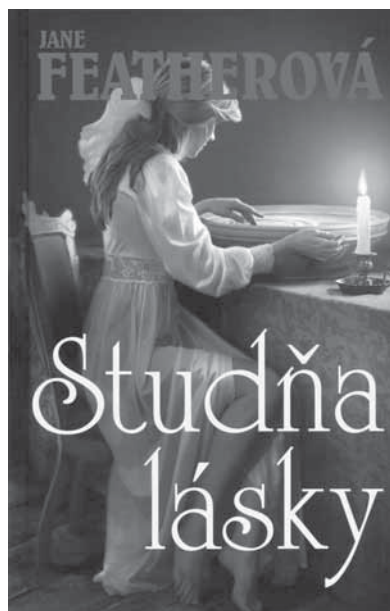
Niňo Ďurech
Mimozemšťan a Malá čertica
Bratislava, Evitapress 2009

Novinkou vydavateľstva Evitapress nie je len edícia Svetovky, ale aj kniha

s označením Čítanie pre všetkých mužov. Z textu na prebale sa dozvieme, že jej autorom je hlbavá bytosť, miluje a vychutnáva život, pričom si uvedomuje, že každý okamih je dar. Ak si chcete po prvotine Niňo Ďurecha, pripravte sa na erupciu emócií. Vyvolá ju jeho zobrazenie mužského sveta. Názov knihy je na prvý pohľad záhadný, ale nepripadá si občas každý z nás akoby pochádzal z inej galaxie? Hlavný hrdina a zároveň rozprávač Kubo je prototyp človeka, akým občas zatúžime byť, dáva prednosť vlastnej ceste pred konvenciami a zásadami spoločnosti. Čitateľom odkrýva svoj vnútorný svet, striedajú sa v ňom zaujímavé situácie, rozličné vzťahy s priateľmi, známymi, kolegami, no najmä s ženami. Miluje ich, obdivuje, rád spoznáva ich vnútro, nielen povrchnú fasádu. Len jedna sa môže pochváliť, že sa s ním delí o spoločnú domácnosť. Tanja predstavuje akýsi styčný bod s Kubovou materskou planétou, ktorú on ako mimozemšťan pravidelne opúšťa, aby si potvrdil svoje miesto vo vzťahovo-názorovom vesmíre. Kubo si uvedomuje, že nie je schopný poskytnúť jej všetko, po čom túži alebo čo si zaslúži, ani spraviť krok smerom k jej neochvejnej istote. Sloboda je preňho cieľ, ktorý môže vyplývať jedine z nášho vnútra. Niekomu sa titul *Mimozemšťan a Malá čertica* môže javiť ako kontroverzný, no napriek tomu – alebo práve preto – môže ponúknuť odpovede na mnohé otázky. Výpoveď plynúca z autorovho vnútra v spojení so živým, hravým a skutočne originálnym jazykom nesie v sebe potenciál oslovit tak mužov, ako i ženy. Páni možno riskujú, že si ich polovičky poopravia svoj názor na nich, ale takisto si možno uvedomia, aké majú šťastie, že nemajú po svojom boku návštevníka z inej planéty.

Marek Zákopčan

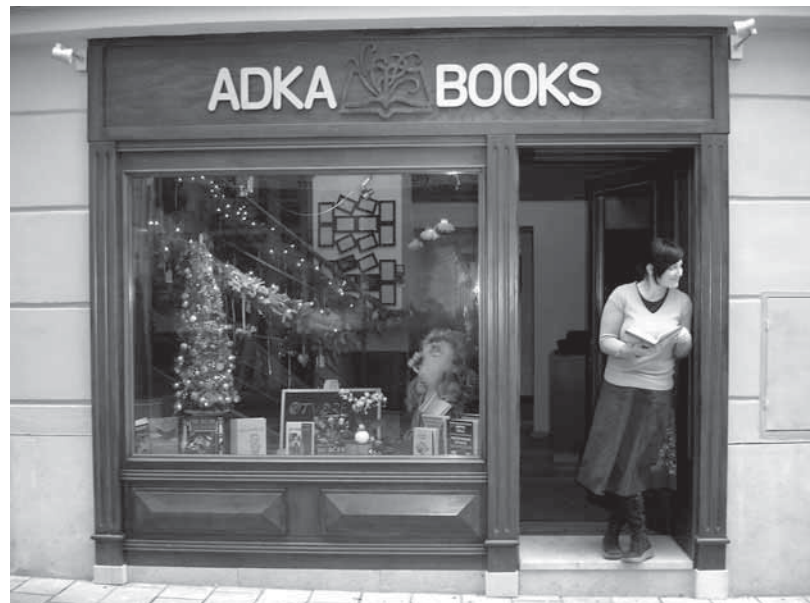
Lúboštné, romantické príbehy Jane Featherovej sú vďaka vydavateľstvu Slovenský spisovateľ známe aj našim čitateľkám (Smaragdová labuť, Bozk, Osídla lásky, Jaskyňa lásky), preto ich isto nepomýli titul jej najnovšieho slovenského prekladu *Studňa lásky* a nebudú očakávať známeho príbeh z Trenčianskeho hradu. Miesto Omara a Fatimy v ňom zaujmú osemnásťročná Genevieve Latourová, ktorá vyrastala v New Orleanse v prísnej rodine kreolského plantážnika, a obávaný korzár Dominic Delacroix. Keďže obaja pochádzajú z takých odlišných prostredí a vzplanie medzi nimi vášeň, možno očakávať romantický lúboštný príbeh plný zvrátov. Ak si chcete spríjemniť zimné večery iskriwym vzťahom, pošlite nám kupón vydavateľstva Slovenský spisovateľ do 20. januára, ktoré jednému z vás túto knižku venuje.

Komorné kníhkupectvo

V rušnom predvianočnom čase otvorili v bratislavskom historickom centre nové kníhkupectvo ADKA BOOKS (Zelená č. 6, tel.: 0911 828 449). Citlivý prístup pri rekonštrukcii historickej budovy ešte zvyrazňuje zariadenie interiéru dvojpodlažného kníhkupectva. Návštevníci v ňom nájdu nielen knihy, ale aj útulné posedenie pri káve, čaji a pri kozube. K čítarni patrí aj nevelké átrium, ktoré bude tiež slúžiť návštevníkom za priaznivého počasia.

Kníhkupectvo Adka Books otvorili 7. decembra a hneď nasledujúci deň som ho navštívila a porozprávala sa s jeho pracovníčkou Andreou TUCHYŇOVOU.

• Čím sa líši vaše kníhkupectvo od ostatných kníhkupectiev v meste?

– Chceme ponúkať dobré knihy, vytvoriť príjemnú a útulnú atmosféru, aby sa u nás ľudia radi zastavovali a cítili sa tu ako doma. Ťažiskom našej ponuky je beletria, usilujeme sa vyberať hodnotné tituly. Pri vchode vítajú návštevníkov knihy o Bratislave (celá edícia o histórii Bratislavy z rôznych hľadísk z Vydavateľstva Marenčin PT) a zároveň upozorňujeme na zaujímavé tituly. Neskôr tu vystavíme naše najpredávanejšie knihy. Na špeciálnej nástenke na kozube budeme fotoreportážami predstavovať osobnosti, ktoré si u nás práve kúpili knihu, prípadne čo čítajú. V čítarni na prízemí sú k dispozícii aj obrazové publikácie. Na poschodí máme široký sortiment pôvodnej slovenskej beletrie, českú beletriu, preklady zo svetovej beletrie a samostatný detský kútik, vhodný na rozmanité podujatia. Z doplnkového sortimentu ponúkame nástenné kalendáre a dizajnové adresáre, diare a zápisníky v umeleckej väzbe.

• Kto bol vašim prvým zákazníkom?

– Bol to Lubomír Feldek, ktorého k nám prilákali jeho knižky vo výklade.

• Ktorú knihu ste predali ako prvú?

– Z literatúry pre deti to bolo *Žabiatko*, zo svetovej beletrie *Pichlavá elegancia* a zo slovenskej tvorby *Milanchólia*.

• Čím chcete zaujať návštevníkov?

– Najskôr budeme predovšetkým pozorne formovať profil predajne. Časom by sme chceli rozšíriť sortiment aj o knihy v cudzích jazykoch (najmä o Bratislave) vzhľadom na umiestnenie kníhkupectva. Plánujeme čo najskôr sprístupniť aj webovú stránku predajne www.adkabooks.sk. Rozhodne budeme všestranne propagovať knižné novinky, organizovať besedy, čítania, stretnutia, prezentácie, ako aj rôzne podujatia pre deti.

• V akom čase je kníhkupectvo otvorené?

– V pracovné dni 10.00 – 18.00 hod.

Ján Milčák: Vodník Kalambus a čertík Bubulo

Bratislava, Regent 2009

Pre rozprávku Jána Milčáka sú typické zvláštne postavičky. V najnovšej knižke sú hlavnými hrdinami vodník Kalambus a čertík Bubulo, ktorý sa prvýkrát objavil už v jeho rovnomennéj rozhlasovej hre. Príbeh sa odohráva u mlynára, ten má dve dcéry, výnimočne škaredé, a pritom pôvabne svojrázne – Sisilu a Zizilu. Hocijaký vohľadník by si netrúfol uchádzať sa o také temperamentné divozienky. Niet divu, že ich zákonitými manželkami sa stanú protagonisti fantastického sveta Kalambus a Bubulo. Hľadanie harmonického vzťahu medzi protikladnými postavami, rešpektovanie jedinečnosti, inakosti, to sú pre autora príznačné témy. Neobišiel ich ani v tomto príbehu. Kalambus a Bubulo reprezentujú nezmierny protiklad – ich charakter sa spája s kontrastnými živlami vody a ohňa. Napriek tomu sa vzájomne uchádzajú o priateľstvo. Vývoj ich vzťahu možno sledovať cez dialógy, myšlienkovu sa v nich stretávajú len v určitých momentoch, aby bolo čitateľovi jasné, že udržiavajú komunikačný kontakt. Často sú ich prehovory akoby paralelne vedenými monológmi. Charakterizujú intímny priestor, jedinečnosť hrdinu. Takýto rozhovor pôsobí tajomne, odkrýva

však hlbšie roviny pocitového a myšlienkového sveta postáv. Napriek navonok pôsobiacej disparitnosti je zrejme, že sa medzi nimi vytvára porozumenie, súlad a rešpektovanie vnútorných hraníc. Harmonický vzťah nevzniká vzájomným presvedčaním cez slová, ale pozorným vnímaním partnera. Vzťah medzi postavami nie je čitateľovi polopatisticky servírovaný, no aj dieťa ho môže vnímať medzi riadkami. Odvodí si ho z pozorného a sústavného sledovania ich konania. Kontrastných charakterov je v knižke viac. Sisila a Zizila je protikladná sesterská dvojica. Hoci patria do ľudského sveta, aj ony pripomínajú živly, autor ich stvárnil s divným naturelom. Ako vietor sa objavujú v scéne príbehu a rovnako prudko miznú. Kontrast má v Milčákovom príbehu hlbší významotvorný rozmer. Hodnotovej roviny sa dotýka protiklad zvukov nespútaných prírody a živlov, reprezentovaný vtákmi, žabami, živelné spievajúcimi Zizilou a Sisilou a kultivovaného spevu maestra. Čertík Bubulo je protikladom k temným démonickým pekelným bytostiam. Preto nie je čert ale čertík. Jeho drobné čertoviny pripomínajú detskú hravosť.

Timotea Vráblová

Hela Volanská

Ako na cudzej svadbe

Bratislava, Albert Marenčin PT 2009

Po spomienkach Žo Langerovej Vtedy v Bratislave a Jána Roznera Sedem dní do pohrebu je román Hely Volanskej ďalšou knihou z vydavateľstva A. Marenčina, ktorá zaujme čitateľa silou a autentickosťou osobnej výpovede opierajúcej sa o konkrétne udalosti našich povojnových dejín. Hela Volanská (1912 – 1996) vstúpila do slovenskej literatúry koncom 40. rokov minulého storočia ako autorka vojnových próz Stretnutia v lesoch a Tajomstvo, ku ktorým neskôr pripojila reportážne knihy Kvet paprade, Planéty a Domino a romány z lekárskeho prostredia Jed a Siahni si, ako to bolí. Vlastnú traumatizujúcu skúsenosť Chaje Wolfowitz, židovky pôvodom z poľskej Lodže, ktorej sa po rôznych komplikáciách podarilo v Bratislave vyštudovať lekársku fakultu a po krátkej praxi v žilinskej nemocnici skončila ako ilegálna komunistka v Ilave a potom ako židovka v pracovnom tábore v Nováčoch, najplnšie a umelecky najúčinnejšie vyjadriť až vo svojej poslednej próze *Ako na cudzej svadbe*. Autobiografický román, ktorý vznikol v Prahe v sedemdesiatych rokoch, v čase, keď autorka nemohla publikovať, vyšiel najskôr ako samizdat roku 1987 vo Vaculíkovej edícii Petlice pod názvom Concordia, neskôr v českom preklade pod jej dievčenským menom Chaja Wolfowitz pod názvom Cizí svadba. V roku 1990 vyšiel román aj v nemeckom preklade.

Slovenské vydanie Volanskej románu tak vychádza po vyše dvadsiatich rokoch od jeho samizdatového pražského vydania a v názve *Ako na cudzej svadbe* sú slová autorkinej matky, ktorá reagovala na zmenu jej hebrejského mena Chaja (nádej) na nejaké poľské znejúce meno slovami: „Keď sa budeš hanbiť za vlastné meno, celý život sa budeš cítiť ako na cudzej svadbe.“ Symbolický názov románu vyjadruje aj jeden zo základných životných pocitov autorky, ale rovnako aj európskej židovskej komunity: pocit cudzoty, nevítaného hosťa v krajine, človeka ustavične ohrozovaného spoločnosťou a jej režimami. Či to bol režim vojnového slovenského štátu alebo pofebruárový komunistický režim. Volanskú, hoci presvedčenú komunistku, väznili a mučili v čase politických procesov na začiatku 50. rokov, keď sa pod nálepkou sionizmu opäť vrátil do spoločnosti antisemitizmus. Hela Volanská o tom všetkom rozpráva veľmi otvorene a vtedajších komunistických vládcov Širokého či Ďuriša predstavuje ako politických manipulátorov a ľudských zbabelcov. Práve tieto pasáže knihy jej nedávali nijakú šancu, aby u nás vyšla pred pádom komunistického režimu inak ako v samizdate.

V románe sa čitateľ okrem jej pohnutého životného osudu, spomienok na rodinu zoznámi aj s viacerými postavami slovenského medzivojnového, vojnového a povojnového života: maliarom Imrichom Weinerom-Kráľom a jeho manželkou, umeleckou fotografkou Irenou Blühovou, literátom a väzňom v pracovnom tábore v Nováčoch Jurajom Špitzerom, poprednými povojnovými politikmi, ale aj komunistickým historikom P. Reimanom, ktorý v päťdesiatych rokoch schvaľoval politické procesy. Autenticky a ideologicky neskreslene približuje aj pomery v partizánskom hnutí, kde pôsobila ako politická komisárka – ale ruskému komandóvi napriek tomu prekážalo, že je židovka. Celým príbehom sa prelínajú úvahy o tom, ako ľudsky nezlyhať ani v najťažších životných situáciách, mať v sebe mravný zákon a nesprenveriť sa mu. Preto má Volanskej svedectvo širšiu platnosť, je obrazom doby, v ktorej bolo viac neľudskosti i ľudských zlyhaní ako dobra a „dejinej“ spravodlivosti. Zároveň predstavuje prínos do našej stále chudobnej autobiografickej prózy a zaslúžený návrat autorky do povedomia odbornej i širšej čitateľskej verejnosti na Slovensku.

Anton Baláž

O tvorbe pre deti hovorí spisovateľ Daniel HEVIER

Územie slobody a imaginácie

Daniel Hevier (6. 12. 1955) svoju prvú zbierku básní *Motyľí kolotoč* vydal roku 1974, odvtedy sú jeho menom podpísané stovky kníh – básnické, prozaické, pre deti, preložené z angličtiny, ale aj texty piesní, rozhlasové hry, libretá muzikálov, filmové a televízne scenáre, scenáre pre multimediálne projekty, celé stránky a rubriky v časopisoch, eseje a články... Kompletne informácie o tvorbe a šírke záujmov poskytuje autorova oficiálna stránka www.hevi.sk.

• **Velkú časť tvojej tvorby – básnickej, prozaickej, prekladateľskej – predstavujú knižky pre deti. V čom tá písanie pre deti posúva a kam?**

– V minulosti, keď som sa písaniu pre deti venoval intenzívnejšie, to bolo pre mňa územie slobody a imaginácie, možnosť beztretné fabulovať a vytvárať alternatívne svety. Bol to však nielen azyl, ale aj generátor obrazotvornosti.

• **Hoci v knižkách pre deti využívaš hravé metafory, jazykové hry, aj iné formy hry, nestaviaš sa do pozície dospelého, ktorý sa chce za každú cenu priblížiť dieťaťu. Tvoje knižky skôr pomáhajú deťom pochopiť svet dospelých. Aké je podľa teba hlavné poslanie knižiek pre deti?**

– V písaní pre deti je všetko legitímne, čo je pozitívne. Nemá to byť umelá harmónia a ružovkastá oblosť, ale konečné smerovanie, vyznenie, ťah – by malo smerovať ku kladnému pólu existencie. Knihy pre deti nemajú iné poslanie ako literatúra a vôbec umenie vo všeobecnosti, aj to, čo je určené dospelému.

• **Popri knižkách neodmietaš ani iné médiá, čím je knižka pre súčasné dieťa podľa teba nenahraditeľná?**

– Ešte stále si myslím, že kniha je nenahraditeľná, ale už v tomto presvedčení nie som taký striktný. Dnes sa mi zdá aj internet nenahraditeľný. No najmä si myslím, že nič z ľudskej invencie nie je proti niečomu inému.

• **V knižnej tvorbe pre deti si si vyskúšal aj úlohu vydavateľa, v čom je náročnejšie vydávanie kníh pre deti ako pre dospelých?**

– Vo farbe a tvrdej väzbe (smiech).

• **V roku 2010 bude Slovensko čestným hosťom na medzinárodnom knižnom veľtrhu detskej knihy v Bologni. Čím môžu naše knižky pre deti zaujať na takomto medzinárodnom fóre?**

– Istou tradičnosťou v tom najlepšom zmysle slova. Na veľtrh prichádza ilustrátorská veľmoc. A hoci naše postavenie už nie je také neotrasiteľné ako predtým, ešte stále patríme ku knižnej špičke pre deti. V minulosti ubližovala našim knihám polygrafia, dnes komercializácia, neoriginálnosť, neinvenčnosť, malé kultúrne zázemie, malé čitateľské pozadie. Veľmi by som si želal, aby naša prezentácia v Bologni dopadla skvele!

Marta Bábiková

Foto Peter Procházka

Helena Dvořáková: Pýtačky. Niekoľko z tých tisíc stretnutí za tých pár desiatok rokov

Budmerice, Vydavateľstvo Rak 2009

Publicistka a spisovateľka Helena Dvořáková sa vraj pri názve svojej najnovšej knihy inšpirovala Tatarskými Písáčkami, hoci Pýtačky sú od slova „pýtať sa“. Fakt je, že pýtať sa vždy vedela a parádne. Dokazuje to aj 37 rozhovorov, ktoré vybrala do knihy *Pýtačky*. Knižne debutovala *Diálogoi v ateliéroch*, rozhovormi s výtvarníkmi. Počas svojej novinárskej kariéry sa stretla s mnohými významnými osobnosťami z rôznych oblastí našej kultúry či vedy. Takže v jej výbere sa stretneme nielen s výtvarníkmi (Albínom Brunovským, Vladimírom Kompánkom), ale aj spisovateľmi (Mašou Halamovou, Hanou Zelinovou, Margitou Figuli, Ladislavom Ballekom, Pavlom Rankovom), hudobníkmi (Bohdanom Warchalom, Iljom Zelenkom), hercami, lekármi. Rozhovory sú zoradené chronologicky od stretnutia s výtvarníkom Vincentom Hložníkom v roku 1984 po rozhovor s etnografkou Ester Plickovou v roku 2008. Čiernobiele fotografie vyvolávajú nostalgii...koľké z tých osobností už nie sú medzi nami. Celok však vytvára zaujímavú mozaiku. Obsahom i grafickou úpravou. Pre niekoho to môže byť listovanie v pamäti srdca, pre niekoho z mladšej generácie možno objav. O knihy rozhovorov s osobnosťami dnes nie je na knižnom trhu núdza, ale Dvořá-

kovej kniha je ozvláštnená svojými autor-skými komentármi v perexoch alebo vlastnoručne písanými poznámkami na okraj rozhovorov a fotografií. Približujú ľudí, situácie, atmosféru, ale poskytujú aj akési nahliadnutie za oponu vzniku rozhovoru. *Pýtačky* poskytujú zaujímavé čítanie, veľmi pohodové. Čítať to už aj z obálky, ktorá zachytáva autorku pri rozhovore s hrnciarom Jánom Kartíkom v Pukanci. Škoda, že ten rozhovor v knihe nie je. Kniha na malom priestore pripomína skvelých ľudí a niektorými ich myšlienkami sa môžeme inšpirovať.

V tomto zmysle sa niesla i decembrová prezentácia knihy *Pýtačky* v bratislavskej predajni Panta Rhei na Poštovej ulici. Moderovaniu sa na úrovni ujal predstaviteľ Vydavateľstva Rak spisovateľ a historik Pavel Dvořák, úlohy „krstného otca“ sa vtipne zhostil spisovateľ Tomáš Janovic, o hudobný zážitok sa postaral známy violončelista Eugen Prochác, úryvky z knihy predniesla herečka a novinárka Olga Belešová. A keďže sa autorka Helena Dvořáková priznala, že pôvodne chcela zaradiť do knihy až sto rozhovorov, zdá sa, že sa možno dočkáme pokračovania.

Elena Ľapajová

Celoživotné dielo Pavla Straussa

Vydavateľstvo Michala Vaška a Občianske združenie Hlbiny pripravili v prednáškovej sále Univerzitnej knižnice v Bratislave (9. decembra) prezentáciu prvých troch zväzkov zo zamýšľaného vydania celoživotného diela slovenského spisovateľa a lekára Pavla STRAUSSA (1912 – 1994). Editor tohto monumentálneho 10-zväzkového projektu prof. Július PAŠTEKA, ktorý ho označil ako *Zobrané literárne a mysliteľské diela*, prítomných podrobne oboznámil, ako sa súborné dielo rodilo a ako pokračuje. Hlavným iniciátorom jeho vydania je poslanec František MIKLOŠKO, priateľ rodiny Straussovcov. Keďže Pavol STRAUSS pre zložité životné peripetie na trikrát vstupoval do literatúry, ale neprestajne tvoril, časť jeho diela nebola publikovaná, ani usporiadaná, bolo treba všetok písomný materiál z jeho pozostalosti podrobne utriediť a chronologicky zoradiť, a tak pripraviť na vydanie. Navyše ako mimoriadne jazykovo vzdelaný začal písať

v nemčine, prekladal z francúzštiny, tvoril v mnohých žánroch a široká bola aj oblasť jeho tematických záujmov – od hudby, literatúry, cez výtvarné umenie, medicínu až po náboženstvo. Ako úprimne veriaci konvertita katolíka, talentovaný hudobník a agilný lekár si vždy zachoval vysoký morálny kredit, čo sa odzrkadľuje v celej jeho tvorbe. Editor Július Pašteka je rovnocenný partner Pavlovi Straussovi vo všetkých rovinách, a tak sa jeho dielo dostalo do tých najpopulárnejších rúk. Z reflexií Pavla Straussa čítal riaditeľ Činohry SND Štefan Bučko, program uvádzal František Horn. Symbolická pre tretiu prezentáciu celoživotného diela Pavla Straussa v Bratislave v adventnom čase, ktorá sa konala po Nitre, kde zomrel a je pochovaný, a po Liptovskom Mikuláši, kde sa narodil a vyrastal, bola účasť jeho vnučky Kataríny NIKITIN STRAUSS, očakávajúcej ďalšieho pokračovateľa rodu.

–báb–

JUBILANTI

od 5. do 19. januára

- 5. 1. 1940 – Ivan MACHALA, prozaik, autor literatúry faktu, prekladateľ
- 7. 1. 1924 – Jela KRČMÉRY-VRTELOVÁ, autorka operných libriet, prekladateľka
- 7. 1. 1967 – Igor VÁLEK, básnik, publicista
- 9. 1. 1935 – Ján MILČÁK, dramatik, spisovateľ pre deti
- 9. 1. 1939 – Oldřich KNÍČAL, prozaik, dramatik, prekladateľ
- 10. 1. 1951 – Viera ŠEBESTOVÁ, poetka
- 12. 1. 1920 – Ján MOTULKO, básnik, prozaik, spisovateľ pre deti
- 12. 1. 1951 – Rút LICHNEROVÁ, prozaička, výtvarná teoretička a historička
- 13. 1. 1958 – Peter BULÍK, prozaik
- 14. 1. 1944 – Peter REPKA, básnik, prozaik
- 15. 1. 1938 – Paula SABOLOVÁ, prozaička, spisovateľka pre deti a mládež
- 15. 1. 1944 – Ladislav HAGARA, básnik, prozaik
- 15. 1. 1969 – Richard PLIEŠOVSKÝ, básnik
- 15. 1. 1973 – Marián GRUPAČ, básnik, prozaik
- 16. 1. 1932 – Milan POLÁK, divadelný kritik, historik
- 16. 1. 1939 – Dagmar WAGNEROVÁ-ŠKAMLOVÁ, poetka, autorka kníh pre deti
- 17. 1. 1932 – Ladislav ČAVOJSKÝ, divadelný historik, kritik
- 17. 1. 1941 – Valentín BENČAT, autor literatúry faktu
- 18. 1. 1934 – Ľubomír BRTEK, autor literatúry faktu
- 18. 1. 1944 – Irena GÁLOVÁ, autorka kníh pre deti a mládež, prozaička
- 18. 1. 1953 – Ján GBŮR, literárny vedec
- 19. 1. 1955 – Andrej FERKO, prozaik, dramatik, spisovateľ pre deti a mládež, esejista

Kto dostane knižku?

103 zákuskov sestry Anastázie z vydavateľstva Dobrá kniha môže vychutnávať Pavol PALÁT z Dolného Kubína, s tvorbou Ondreja Metoda Luckého sa vďaka vydavateľstvu DACO zoznámi Zora KACHNIČOVÁ z Čeloviec, *Bibliu pre maličkých* z vydavateľstva Mladé letá posielame Blažene HRDEJ z Partizánskeho, *Kamaráti zvieratká* z vydavateľstva Fragment poputujú k Anne POLANSKEJ do Soli a v *Trnave a Trnavskom kraji* sa bude dobre orientovať vďaka vydavateľstvu Mapa Slovakia Plus Svetozár KOREC z Trnavy.

OPUSTILI NÁS

• Ružena JAMRICHOVÁ

(3. marca 1918 – 22. decembra 2009)

Prekladateľka z francúzštiny, poľštiny a ruštiny, o svojich rodinných kultúrnych koreňoch vydala spomienky *Z rodinnej kroniky alebo Pamäti od nepamäti*.

• Soňa KOVAČEVIČOVÁ

(12. decembra 1921 – 27. decembra 2009)

Etnologička, dlhoročná pracovníčka Ústavu etnológie Slovenskej akadémie vied, nositeľka Herderovej ceny a iných významných ocenení, vedecká redaktorka Etnografického atlasu Slovenska, oceneného roku 1991 Národnou cenou SR.

OBJEDNÁVKA

Objednávam si dvojtýždenník **KNIŽNÁ REVUE** na rok 2010 od čísla Cena jedného čísla je 0,35 €, dvojčíslo 0,70 €. Predplatné 9,10 €.

Meno:

Priezvisko (organizácia):

Ulica:

Mesto:

PSČ:

Podpis:

Vyplnený objednávkový listok pošlite na adresu: Knižná revue, Nám. SNP 12, 812 24 Bratislava e-mail: krevue@litcentrum.sk

Rozhovor s prozaičkou Veronikou ŠIKULOVOU

Zhovárame sa potme a mračkujeme

Veronika Šikulová (1967) je rodáčka z Modry, kde žije s manželom Marekom Mihalkovičom (znalec Penroseovho dláždenia) a dvoma deťmi. Vyštudovala žurnalistiku, krátko pracovala v redakciách viacerých časopisov. Debutovala knižkou krátkych próz *Odtiene* (1997), za ktorú dostala Cenu Ivana Kraska. Ďalej vydala prózy *Z obloka* (1999), *Mesačná dúha* (2003) a knihu pre deti a mládež *To mlieko má horúčku* (2006). V novembri minulého roka jej vyšla kniha poviedok *Domček jedným ťahom*. Pracuje v Malokarpatskej knižnici v Pezinku. Písanie je pre ňu jedným zo spôsobov, ako byť šťastná, svojim spôsobom.

• V čase môjho detstva bolo nakreslenie domčeka jedným ťahom čosi ako vstupenka do klubu. Jestvovalo viac spôsobov. Ja som ho kreslila takto: Najprv zdola pravý múr, potom povala, strecha, šmyklavka dolu, hore po ľavom múre, šmyklavka dolu a nakoniec podlaha. Dve sekundy. V podstate to bol domček, nakreslený od strechy. V modernej architektúre je to metóda tvorby. Ako to robíš ty?

– Najradšej mám kľučky, strechy a komíny, keď trochu prituhuje a z komínov sa dymí, keď sa podvečer v oknách zažne, alebo keď sme doma a nezažne sa, sedíme potme a zhovárame sa. Tato tomu hovoril, že mračkujeme. Potme akoby sa ľudia zhovárali trochu inak a o inom. S tým kresleným domčekom je to trochu inak. Podlaha, zľava doprava, potom zvislá čiara hore, šmyklavka, ako ty hovoríš, do ľavého rohu, opäť hore, plafón, strecha, šmyklavka do pravého rohu, niekedy plot, nepodarený strom, u nás v Modre najväčší machri domčekom nekončili, vždy sa niečo prikreslovalo. Plot a bránka, alebo sa z domčeka urobila taká nepodarená hviezda.

Najčastejšie však kreslím úplne neviditeľné domčeky, pravdaže jedným ťahom, takto, ako ma to naučil tatuško, a ja som s otvorenou pusou pozerala, že panebože, čo on všetko vie, kreslím ich v čakárni, večer do tmy ako keď sa v nespánku počítajú ovce a barany, v autobuse, kreslím ich na okraje papierov, vtedy už naozaj, keď trebárs premýšľam a chystám sa niečo napísať.

Vždy som chcela odev, na ktorom by bol nakreslený husľový kľúč alebo domček jedným ťahom! Husľové kľúče, viditeľné aj neviditeľné, kreslím rovnako rada... Možnože takýmito kľúčmi sa tie moje domčeky jedným ťahom otvárajú.

Písanie je však pre mňa omnoho komplikovanejšie ako nakresliť domček jedným ťahom. Potešila by som sa, keby si čitateľ pri čítaní tých mojich textov pomyslel, že mám, povedzme, ťah na bránu...

• Do knihy *Domček jedným ťahom* ma vtiahlo priam godotovské čakanie na bytostný rozhovor. Kvôli tomu rozhovoru by si bola prišla aj z konca sveta, ale ako píšeš, kľúč od tých dverí mal otec. Čo si od toho rozhovoru očakávala?

– Bože, čo som sa ja s tatom nazhovárala! Vždy sme si navzájom skákali do reči, niekedy vraj vravieval, že k Verone nejdme, nepustí ma k slovu. To moje volanie po rozhovore je možno len akýmsi povzdychom, že náš monologizovaný rozhovor s tatom sa skončil, a možno niektoré veci zostali nedopovedané, na mnohé by som sa ho dnes rada opýtala, všliachomu už tak po svojom rozumení a niekedy by som rada vedela, či idem dobre... S nikým som sa, odkedy zomrel, tak vážne, ale ani tak zvesela nepozhovárala ako s ním! Tatko bol rozprávač, my všetci sme, ale vedel aj počúvať a všimol si. Niekedy, keď sa vadím s deťmi alebo mužom, kričím na nich, že keby žil toto, toto by ste si ku mne nedovoľovali. Asi som bola dobrá dcéra! Dva dni predtým ako otec zomrel, povedal mi, že človek by nemal zomrieť, kým nenaučí nebáť sa smrti vlastné deti... Keď zomrel, zamrazilo ma, že či nám to takto nechcel ukázať... Môj rozhovor s ním pokračuje... Len to trebárs nevyslovím... Mnohé z tých vecí, ktoré mi nepovedal, lebo

niekedy nejak aj keď sa zhovárame, akoby nebolo času vysloviť to najdôležitejšie, už viem a viem aj, že sa o nich možno ani hovoriť nahlas nemá.

Niekedy sa cítim na svete taká opustená a sama medzi ľuďmi, ako asi každý z nás z času na čas, a vtedy človek „baží“ práve po takom tom bytostnom rozhovore, po rozhovore, ktorý sa môže odhrať aj bez slov, bez písmen, potichu... A hoci sme sa s tatom zhovárali tisíckami spôsobmi, nahlas aj mlčky, neviem sa zbaviť pocitu, že to hlavné sme si nepovedali. To „hlavné“ si možno ani ľudia vraviť nemusia. Stačí, že vedia!

• Možno sa bytostný rozhovor začína tam, kde je niečo nedopovedané, nevysvetlené, zahmlené, ani jedna zo situácií nie je priazračne čistá. Zažila si už s niekým bytostný rozhovor?

– Keď sa človek zamiluje, teda uvedomí si to nejak za srdcom, v duši či kde, má pocit, teda, keď preskočí tá iskra, cesty sa kdesi v križovatke, hoci aj smrteľne nebezpečnej, pretnú, vtedy človek máva pocit čohosi „bytostného“... Podľa mňa je to na ňom vtedy aj fyzicky vidno. Možno som takých rozhovorov niekoľko zažila, možno som sama niekomu takýto rozhovor dlžná.

Prvé však, čo mi napadlo pri tvojej otázke, je poézia... Keď som si nedávno prečítala básničku od Mikuláša Kováča, z knižky, ktorá bola otvorená u nás na kuchynskom stole, zamrazilo ma. Zamrazilo ma tak niekoľkokrát pri čítaní básni Štefana Strážaya, ale aj pri próze, pri jednej prechádzke budmerickou lúkou, pri jednej ceste domov z nášho domu na kopci, v našej záhrade, večer pri deťoch v posteli, ale to sú všetko chvíle, keď som sama a tak mlčky sa zhováram so svetom!

• Okrem fyzickej a psychickej bolesti jestvuje aj tretia dimenzia bolesti, ktorou je osobná duchovná bolesť. Považuje sa za hierarchicky najvyšší stupeň bolesti. Prechádzaš do niečoho takého, keď píšeš? Presnejšie: nepíšeš práve preto?

– U žien vraj iba na nešťastiach vznikajú veci zázračné! Ja však bývam svojím spôsobom šťastná, keď píšem! Mám rada takú tú svoju písaniu samotou. Keď píšem, už nebolí, bolí predtým alebo potom, svet bolí takmer stále, ale keď píšem, teším sa. Odrazu som ničia, iba svoja, sama pre seba, pre slová a svoj text. Možnože najšťastnejšia bývam pri písaní. Nevie, koľko mám rokov, detí, peňazí, všetko si môžem nanovo vymyslieť, hoci to, ako to naozaj je, z toho textu nakoniec vždy vytrča. Nevie, som sa pretvarovať.

Píšem veľmi rýchlo, skoro by sa dalo povedať, že mi to ide od ruky, no a potom sa tak „spisovateľsky“ začnem s tým svojím rýchlo napísaným textom trápiť a prepisovať ho.

• Verím tomu, čo je v tvojom texte. Kto sa ocitne zoči-voči pred zjaveným obrazom, akoby sa ocitol v myšli Boha ako Jonáš v bruchu veľryby. Vidíš to, čo píšeš, aj keď to nikto nevidí?

– Ja si tú otázku trochu prispôbim, alebo odpoviem na inú, ktorá ani neodznela. Verím, že z môjho napísaného, aj toho naozajstného príbehu, ktorý žijem, nevypadáva Boh. Niekedy mám pocit, že nevidím to, čo vidia všetci a hanbím sa za svoju nevšímavosť. Takmer pinocchiovsky neposlúcham a tak po svojom si svet prikrášľujem alebo ozvlášťňujem. Ale možno zavše vidím veci, ktoré si iní

nevšimnú, lebo nie sú pre nich dôležité ani zaujímavé. A môže to byť aj naopak.

• Ty vravíš, že „doma to poznáš, lebo doma ťa to pozná“. Čo je to To, čo ťa pozná?

– Modranské chodníky, cesty a cesticie, lavice v kostole, kropenička, ktorú každú nedeľu pohladkám prstami, naša záhrada, naše susedove mačky, ľudia, ktorí chodia po ulici, zvony, čo ma ráno budia... Keď som bola vo Francúzsku, stála som raz na balkóne a telefonovala s tatom, nastavil slúchadlo, aby som tie zvony modranské, naše, počula! Hocikeď, keď som ďaleko od Modry, zatvorím oči a namiesto domčekov jedným ťahom, kreslím si v duchu tie modranské, z komínov sa dymí, mračkujem alebo mračím sa, v duchu som väčšinou doma. Aj v Bratislave mávam pocit, akoby som na chrbte niesla ako kedysi moja babka, keď chodievala predávať na trh hrozno, neviditeľnú nošku; trochu som neistá. Vždy sa mi ulaví, keď v Modre na námestí vystúpim, keď na mňa zo šnúry zamáva bieližeň... Omnoho radšej sa s kamarátkami stretávam doma ako v kaviarňach, najradšej sedávam za kuchynským stolom, odkiaľ vidím záhradu a za humnú, hocikeď zazriem, ako niekto kráča hore do vinohradov na prechádzku alebo skontrolovať vinič a zazávidím mu, v duchu ho odprezdávam, viem, čo vidí okolo seba, pokojne by som to mohla opísať, ako keby som na tú prechádzku kráčala ja.

• Niekedy si myslím, že intimita je náš kozmický domov, vytvorený osobitným jazykom a osobitným mlčaním, blúdením a nachádzaním, vzdialenosťou a blízkosťou. Čo je intimita pre teba?

– Nedávno som dočítala životopis svätého Františka. Páčilo sa mi, ako potreboval byť sám a zaliezal do jaskyne. Ja nevliezam nikde do jaskyne, ani ako svrček pod kameň, ale občas sa potrebujem v sebe učučkať ako v ulite. Ale pravdaže, intimita je možno aj „TO“, čo poznám a čo ma pozná.

• Píšeš: „Od istého času je všetko naostro. A niekedy až na kosť“. O živote ženy sa hovorí, že jeho nezvratnú zmenu môže spôsobiť jediný okamih, jediný deň. Mohla by si to povedať o sebe?

– Keď sa mi narodil syn, mala som pocit, že materstvo ma zmenilo tak, že som ani sama seba v zrkadle nespoznávala! Možno som taký pocit mala už predtým, keď som sa vydala, odišla z domu, od mamy, babičky a sestry, alebo keď od nás odišiel taty, ale tak fest na mňa zapôsobil pôrod a potom bábätko, ako samozrejme si ma vypýtalo a ukradlo... Keď otec

zomrel, akoby mi odľakli nejaký životne dôležitý orgán, presťahovala som sa na planétu, kde je všetko tak ako predtým, iba on tu nie je, a to môj život vlastne možno natrvalo zmenilo. Potom sa mi však narodila dcérka a akoby všetko, alebo nie, niečo bolo odpustené, premlčané, netušila som, že ešte zažijem toľko radosti. Vždy som chcela mať syna, dvoch, troch, sedem, hoci aj jedenástku! Možno preto, lebo som vyrastala pri babičke, jej sestrách, mame, maminej sestre, svojej sestre... Odrazu sa mi narodila dcérka a zavše ma zamrazí, ako veľmi mi pripomína mňa samu, ale aj iné baby z našej šikulovsko-hajzokovskej rodiny.

Raz som bežala dolu z nášho domu na kopci, mala som taký tehlovočervený sveter a taty trúbil na terase, aby som sa nebála, lebo sa stmievalo. Mala som šesťnásť rokov, bola som šťastná, len tak, z ničoho a hocikeď si na to spomeniem. Určite to nebol najdôležitejší ani najkrajší zážitok v mojom živote, ale na iný si tak často nespomínam. Viem ako to vtedy okolo voňalo, aké bolo svetlo, ako sa triasol vzduch!

• Niet múdrosti bez lásky. Aj keď je slepá. Aj keď nám ukazuje falošné dvere. Aj keď trhá na kusy. Nádhera. Nie?

– Hej, láska by možno aj mala trhať na kusy, na franforce, aby to bolo aj bolo naozaj, nič nie je možno krajšie, ako keď si človek narazí a udrie srdcisko! A tuším ani nič viacej nebolí.

• Dlhé roky spisovateľskej práce môžu vytvárať také presvedčivé ilúzie a sny, že sa zdajú byť rovnako reálne ako sama realita. Je Modra miestom, ktoré takúto zámenu umožňuje viac ako, povedzme, nemecký Chemnitz, kde si istý čas žila spolu s manželom?

– Nie, rovnako dobre sa lieta v oblakoch a sníva v Chemnitzi, v Grenobli ako v Modre. Tu v Modre mám možno vychodené chodníky, ale ja som ako vrabec, kde si dám dolu čiapku, tam sa onedlho cítim ako doma, hniezdo si nestaviam, vždy na chvíľu niekomu domček obsadím a zabývam sa v ňom dovtedy, kým ma odtiaľ smútok nevystradní. Tie najdôležitejšie veci sú preda neviditeľné, nosím si ich ako v kufri v tej svojej ulite.

Ja som veľká iluzionistka a vymýšľačka, možno až taká, že ten život, ktorý si vymýšľam, je niekedy omnoho reálnejší a zaujímavejší ako ten, čo naozaj žijem.

Dana Podracká
Foto © Rudolf Jurolek